

Tutkielma

Kalervo, Kimmo

Aalto University Professional Development - Aalto PRO
Otaniemi

Matkustusturvallisuusohjelma

Kimmo Kalervo
Turvallisuusjohdon koulutusohjelma
Tutkielma
Huhtikuu, 2015

Kimmo Kalervo

Matkustusturvallisuusohjelma

Vuosi 2015 Sivumäärä 59

Tutkimuksen tarkoituksena oli parantaa organisaation turvallisuusjohtamista matkustusturvallisuuden viitekehyksessä. Tutkielman ohjaajana toimi Wärtsilä Corporation Corporate Security Manager Heikki Hernesmaa.

Tutkimusongelmana oli selvittää, mitä kokonaisuuksia matkustusturvallisuuteen sisältyy. Varsinaisena tutkimuskysymyksenä oli selvittää, mitä toimenpiteitä matkustajan ja organisaation tulee huomioida ja toteuttaa turvallisen matkan varmistamiseksi. Tarkentavana tutkimuskysymyksenä oli selvittää, mitä merkitystä matkustajan turvallisuuden varmistamisessa on turvallisuusjohtamisen näkökulmasta.

Tutkielma on kvalitatiivinen ja se on osin sekä teoreettinen lähdekirjallisuuteen perustuva laadullinen aineiston sisällön analyysi että empiirinen. Tutkielma täyttää osittain myös tutkimuksellisen kehittämishankkeen tunnusmerkit, koska lähtökohtana on kehittää jatkossa kirjoittajan organisaation matkustusturvallisuusprosessia. Tilastollista päättelyä ei ole suoritettu.

Tutkielman lopullisena tuotteena on toteutettu matkustusturvallisuusohjelma, jossa toimenpiteitä on tutkittu kolmen aikatekijän kautta. Nämä ovat ennen matkaa, matkan aikana ja matkan jälkeen.

Matkustusturvallisuusohjelma sisältää lisäksi kolme hyödyllistä liitettä. Ensimmäinen liite on matkustusturvallisuuden linkkilista, jonka avulla matkalle lähtijä löytää tarvitsemansa lisätiedon. Toinen liite on matkavalmisteluiden toimenpidelista. Sen avulla matkalle lähtijä voi varmistaa, että asiat tulevat varmasti huomioitua ja tehtyä. Kolmas liite on turvatietolomake, jossa ovat matkan perustiedot. Nämä tiedot matkalle lähtijä ottaa mukaansa ja jättää luotettavalle taholle tiedoksi.

Tutkimus osoitti, että hajallaan olevasta matkustusturvallisuuteen liittyvästä ohjeistuksesta oli mahdollista laatia lyhyt ja tiivis ohjelma. Työnantajan huolehtimisvelvollisuus työntekijöistä korostuu matkustettaessa pääasiallisen työntekopaikan ulkopuolelle, jossa uhat ovat erilaiset. Turvallisuusjohtamisen näkökulmasta yrityksen työntekijöiden matkustaminen tulee sisällyttää organisaation riskienhallintaprosessiin. Valtionhallinnon ohjaus virkamiehen matkustusturvallisuuden osalta on vähäistä.

Vaikka aihetta on tarkasteltu viranomaisen näkökulmasta, voi ohjelmaa käyttää myös matkustettaessa yksityisesti. Tutkielman tuloksia voidaan pitää yleispätevinä kaikkeen matkustamiseen.

Asiasanat: matkustusturvallisuus, matkustusturvallisuusohjelma, turvallisuusjohtaminen, varautuminen

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tutkimuksellisuus	7
2.1	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	7
2.2	Keskeiset termit	8
2.3	Lähteet	8
2.4	Tutkimusmenetelmät	9
3	Vastuut ja roolit matkustusturvallisuudessa	11
3.1	Ulkoministeriö	11
3.2	Työnantaja	11
3.3	Matkanjärjestäjä	14
3.4	Valtio	14
3.5	Yhteenveto	15
4	Matkustamiseen liittyvät riskit	17
5	Tulokset	21
5.1	Toimenpiteet ennen matkaa	21
5.1.1	Tietojen kartoittaminen	21
5.1.2	Vakuutusturva	22
5.1.3	Puhelimen käyttö	23
5.1.4	Hotellin ja ajoneuvon suunnittelu	24
5.1.5	Käytännön matkavalmistelut	24
5.1.6	Selustan turvaaminen	24
5.1.7	Lääkkeet	25
5.1.8	Pakkaaminen ja lähtö	26
5.2	Toimenpiteet matkan aikana	28
5.2.1	Virka-asema ja käyttäytyminen	29
5.2.2	Ruokailu	29
5.2.3	Sairastuminen ja tapaturmat	30
5.2.4	Liikkuminen	30
5.2.5	Majoittuminen	33
5.2.6	Kriisitilanne	34
5.3	Toimenpiteet matkan jälkeen	35
5.3.1	Tietoturvallisuus ja yritysvakoilu	36
5.3.2	Ajoneuvot ja matkatavaran kuljetus	36
5.3.3	Terveystilan tarkkailu	37
5.3.4	Kontaktit ja yhteydenotot	37
6	Tulosten arviointi ja johtopäätökset	38
	Kuvat	43

Liite 1. Hyödylliset linkit	44
Liite 2. Matkavalmisteluiden toimenpideluettelo	49
Liite 3. Turvatietolomake	56

1 Johdanto

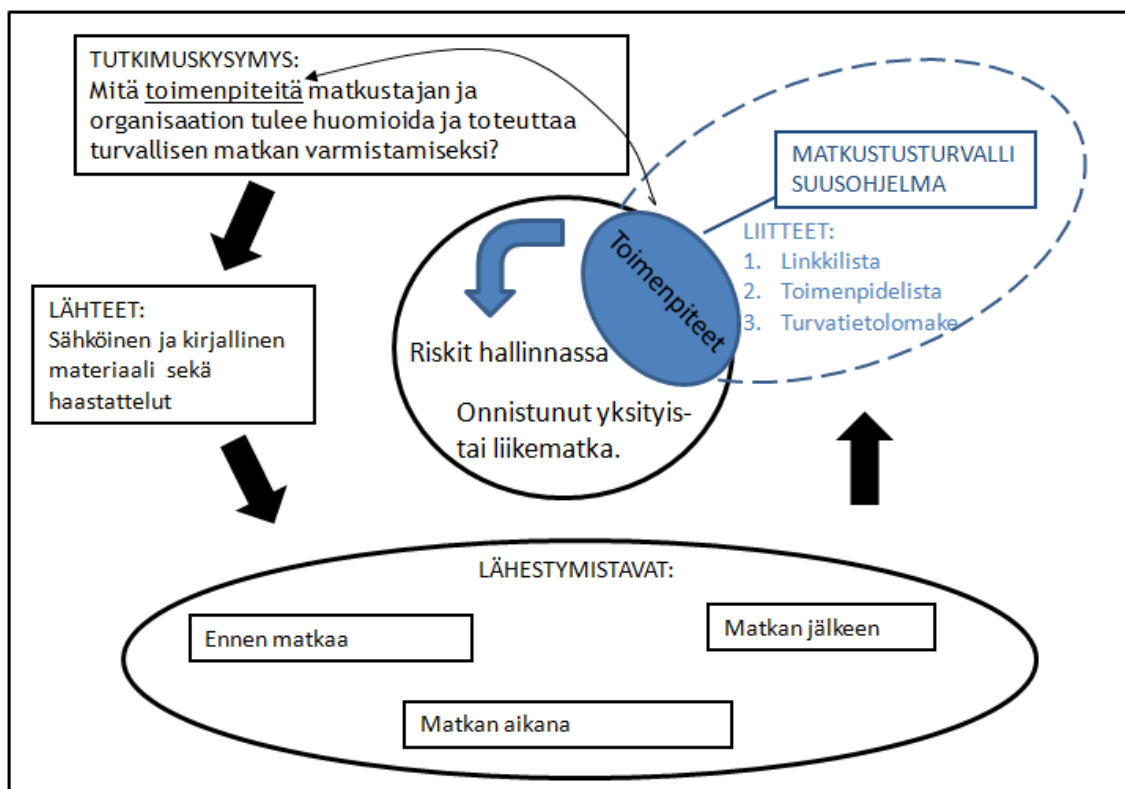
Tämä tutkielma on osa Aalto Pro yliopiston 13. turvallisuusjohdon koulutusohjelman opintokokonaisuutta. Tutkielman aiheena on matkustusturvallisuus. Tutkielman tarkoituksena on parantaa organisaation turvallisuusjohtamista matkustusturvallisuuden viitekehyksessä. Raportin ohjeet ovat ennaltaehkäiseviä.

Tutkielman lopullisena tuotteena luvussa viisi on toteutettu matkustusturvallisuusohjelma, jossa on kolme hyödyllistä liitettä. Ohjelma on laadittu yksikön toiseen persoonaan lukemisen helpottamiseksi. Ensimmäinen liite on matkustusturvallisuuden linkkilista, jonka avulla matkalle lähtijä löytää tarvitsemansa lisätiedon. Toinen liite on matkavalmisteluiden toimenpide-lista. Sen avulla matkalle lähtijä voi varmistaa, että asiat tulevat varmasti huomioitua ja tehtyä. Kolmas liite on turvatietolomake, jossa ovat matkan perustiedot. Nämä tiedot matkalle lähtijä ottaa mukaansa ja jättää luotettavalle taholle tiedoksi. Osa toimenpiteiden toteuttamisesta on matkalle lähtijän ja osa organisaation vastuulla. Tätä ei ole kuitenkaan tarkasti kirjattu, koska rajapinta on liikkuva ja tapauskohtainen. Liitteet ovat keskeinen osa tutkielmaa. Tutkielman lähdeviitteet ovat merkitty Harvardin järjestelmän mukaisesti.

Tutkielman tuloksena syntynyt matkustusturvallisuusohjelma on jaoteltu loogiseen aikajatkumoon, jossa matkustusturvallisuuteen liittyviä toimenpiteitä neuvotaan tekemään ennen matkaa, matkan aikana ja matkan jälkeen. Kaikkia ohjeen mukaisia toimenpiteitä ei ole jokaisella matkalla tarkoituksenmukaista suorittaa, vaan ne tulee valita aina käytännön tarpeen ja matkalle asetettujen tavoitteiden ohjaamana. Matka käsitetään yhtenä kokonaisuutena, koska matkan turvallisuuden pettäminen missä osassa matkaa hyvänsä saattaa keskeyttää koko matkan.

2 Tutkimuksellisuus

Tämä luku sisältää tutkimuksen teoreettisen viitekehysten. Siinä esitetään tutkimuskirjallisuus, keskeiset käsitteet, tutkimusongelma, tutkimusmenetelmä, tutkimuskysymykset ja tutkimuksessa käytetty lähestymistapa. Tutkimuksen viitekehys on esitetty alla olevassa kuvassa.

Kuva 1: Viitekehys

2.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyö on tärkeä ja ajankohtainen, koska kirjoittaja joutuu työtehtävissään osallistumaan matkustusturvallisuuden tuottamiseen omassa organisaatiossaan. Tutkielma tukee suoraan kirjoittajan omaa virkatyötä, mikä on ollut ensisijainen syy aiheen valintaan. Tutkimusongelmana on selvittää, mitä kokonaisuuksia matkustusturvallisuuteen sisältyy. Varsinaisena tutkimuskysymyksenä on selvittää, mitä toimenpiteitä matkustajan ja organisaation tulee huomioida ja toteuttaa turvallisen matkan varmistamiseksi. Tarkentavana tutkimuskysymyksenä on selvittää, mitä merkitystä matkustajan turvallisuuden varmistamisessa on turvallisuusjohtamisen näkökulmasta.

2.2 Keskeiset termit

Matkustusturvallisuudella varaudutaan ennakolta poikkeustilanteisiin, joilla on negatiivinen vaikutus matkustajan terveyteen tai henkeen sekä matkan alkuperäiseen tarkoitukseen. Varautumisen avulla kyetään vähentämään tapahtuman negatiivisia vaikutuksia ja hallitsemaan niistä toipumista. Matkustusturvallisuuden tavoitteena on toteutettavissa oleva ja turvallinen matka. Matkustusturvallisuusohjelma käsittää matkustajan ja organisaation toimenpiteet sekä matkustamisen riskienhallinnan. Turvallisuusjohtamisen tavoitteena on lisätä organisaation turvallisuudesta vastaavan johdon ammatillista osaamista ja näkemystä, valmiuksia riskienhallintaan ja kykyä kehittää kokonaisvaltaisesti organisaationsa toimintavarmuutta (Aalto Pro 2013).

2.3 Lähteet

Tutkielmaa varten käytetty lähdemateriaali on suhteellisen uutta. Vaikka valtaosa lähdemateriaalista on sähköistä, voidaan se luokitella luotettavaksi, sillä etenkin valtiolliset ja yleishyödylliset organisaatiot kuten ministeriöt, virastot ja laitokset edustavat hyvää tiedon julkaisutapaa ja tiedon eheyttä. Edellä kuvatut lähteet kuuluvat tutkimuksen primäärlähteisiin. Sekundäärlähteitä ovat muut sähköiset lähteet ja kirjallisuus. Jäsenneltä ja tutkittua tietoa löytyy helposti. Tieto on kuitenkin hajallaan eri lähteissä, joten yhteen oppaaseen koottu matkustusturvallisuusohjelma helpottaa huomattavasti matkalle lähtijää ja lähettävää organisaatiota.

Matkustusturvallisuutta on tutkittu aikaisemmin jonkin verran. Matias Lehtomäki on laatinut matkustusturvallisuusoppaan Laurea ammattikorkeakoulun sisäiseen käyttöön vuonna 2011 (Lehtomäki 2011). Maarit Aro on tutkinut Vaasan ammattikorkeakoulun kansainvälisen opettaja- ja asiantuntijaliikkuvuuden matkustusturvallisuutta ulkomaanjaksojen aikana (Aro 2014). Kotimaista painettua kirjallisuutta on vähän. Laura Benyik on julkaissut kirjan nimeltään Turvallista matkaa: Miten vältät pahimmat karikot (Benyik 2006). Pekka Iivari on julkaissut kirjan nimeltään Matkailun turvallisuus, mikä on suunnattu etupäässä matkailualan henkilöstölle (Iivari 2012). Yritysturvallisuuden käsikirjassa on matkustusturvallisuutta käsittelevä luku (Miettinen 2002).

Ulkomaista kirjallisuutta on saatavilla ja niitä on käytetty tässä tutkimuksessa myös hyväksi. Yksi kirja on Alan Scottin *Managing Security Overseas: Protecting Employees and Assets in Volatile Regions*. Kirjassa käsitellään matkustamiseen liittyviä riskejä turvallisuusjohtamisen näkökulmasta. Kirjan on selkeä ja siinä on hyviä case esimerkkejä (Scott 2010). Toinen kirja on Tanya Spencerin kirjoittama *Personal Security: A Guide for International Travelers*. Kirja

on myös hyvä ja yksityiskohtaisia esimerkkejä antava. Kirja painottuu matkustamiseen liittyviin henkilöriskeihin, joista osa on suunnattu myös naisille (Spencer 2014).

Olemassa olevan tutkimuksen ja kirjallisuuden osalta voidaan todeta, että niissä ei ole tarkasteltu uhkia viranomaisten matkustamiseen ja sen erityispiirteisiin liittyen kovinkaan tarkasti.

2.4 Tutkimusmenetelmät

Tutkielma on kvalitatiivinen ja se on osin sekä teoreettinen lähdekirjallisuuteen perustuva että empiirinen. Aiheen käsittely on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 164). Lähdekirjallisuutena on käytetty ensisijaisesti Internetistä saatavilla olevaa matkustusturvallisuustietoutta. Nämä ovat matkustusturvallisuutta käsitteleviä ohjeita ja suosituksia. Osa materiaalista perustuu lisäksi kirjoittajan havainnointiin omaan virkatyöhön liittyen. Näiden lisäksi on haastateltu henkilöitä, jotka ovat työtehtävien vuoksi tekemisissä matkustusturvallisuuden kanssa.

Tutkielma täyttää osittain myös tutkimuksellisen kehittämishankkeen tunnusmerkit, koska lähtökohtana on kehittää jatkossa kirjoittajan organisaation matkustusturvallisuusprosessia (Ojasalo, K. Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2010, 24). Kehittämishankkeella pyritään parantamaan matkalle lähtijän turvallisuutta ja parantamaan organisaation matkustusturvallisuuskulttuuria.

Tutkielman tuloksia voidaan käyttää hyväksi myös kirjoittajan organisaatiossa, mikä luo tutkielmalle myös toimintatutkimuksen tunnuspiirteitä, koska sen avulla voidaan kehittää oman organisaation toimintatapoja (Ojasalo, K. Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2010, 58). Kehittämistarve on syntynyt siitä, että kirjoittajan organisaation matkustusturvallisuusohjeisto on jo lähes 10 vuotta vanha. Uhkakuvat ovat tänä aikana muuttuneet ja päivittämistarve on tiedostettu. Kirjoittajan oman organisaation matkustusturvallisuusohjeistuksen uudistaminen tulee toteuttaa eri prosessina, jossa tätä raporttia voi käyttää tukena. Kehittämistoiminnalle tyypillinen tieto- ja todellisuuskäsitys pohjautuu eri lähteistä saatavilla olevista käytänteistä, suosituksista ja ohjeista.

Vaikka aihetta tarkastellaan viranomaisen näkökulmasta, voi ohjelmaa käyttää myös matkustettaessa yksityisesti. Tutkielman tuloksia voidaan pitää yleispätevinä kaikkeen matkustamiseen. Toimintaympäristöllä, eli tässä tapauksessa matkalla, voidaan tarkoittaa yhtälailla kotimaahan tai ulkomaille suuntautuvia matkoja. Matkustamisella tässä yhteydessä tarkoitetaan myös pidempiaikaista oleskelua tai työskentelyä korkean riskin alueilla.

Sotatoimialueella tai kriisinhallintakohteissa matkustamiseen on olemassa erityisohjeita, joita tässä tutkielmassa ei käsitellä tarkemmin. Tutkielmassa ei käsitellä kaupallisen matkanjärjestäjän vastuita hintaan, matkan peruuntumiseen tai muihin sopimusehtoihin liittyvissä asioissa, koska viitekehys on matkustusturvallisuus. Tutkielma ei sisällä toimenpidelisteja, joita matkustajan tai organisaation on mahdollisen kriisitilanteen jälkeen noudatettava. Tutkielmassa ei ole käsitelty eri viranomaisten itse laatimia virastokohtaisia ohjeita matkustusturvallisuuden liittyen.

3 Vastuut ja roolit matkustusturvallisuudessa

Tämä luku kertoo siitä, miten matkustusturvallisuuden vastuut ja roolit jakautuvat eri tahojen kesken. Luku vastaa myös tarkentavaan tutkimuskysymykseen, mitä merkitystä matkustajan turvallisuuden varmistamisessa on turvallisuusjohtamisen näkökulmasta.

Matkustusturvallisuus on hyvin pitkälle vapaaehtoista varautumista, eikä sitä ole säädelty lainsäätäjän toimesta. Turvallisuudesta huolehtiminen perustuu lähtökohtaisesti matkustajan itse suorittamiin toimenpiteisiin. Jokainen matkalle lähtijä kykenee parantamaan matkustusturvallisuutta yksinkertaisilla toimilla. Valitettavasti matkustusturvallisuuteen liittyvä tieto on vähäistä, eikä siihen suhtauduta riittävällä vakavuudella. Yleensä vasta virheiden kautta ymmärretään matkustamiseen liittyvät riskit. Turvallisuustilanteet muuttuvat nopeasti ja ongelmat kaatuvat päälle etenkin, kun ollaan kaukana päivittäisestä turvallisesta ympäristöstä.

3.1 Ulkoministeriö

Yhteiskunnan osalta suurin vastuu on Ulkoministeriöllä, jonka tehtävänä on jakaa tietoa ja ylläpitää matkustusturvallisuuteen liittyvää sivustoa. Sivuston avulla Ulkoministeriö antaa matkustustiedotteita. Matkustustiedotteet ovat maakohtaisia matkaturvallisuuteen liittyviä tietoja, joiden tehtävänä on tukea matkustajan päätöksiä matkan turvallisuussuunnittelussa. Näitä ovat mm. matkakohteen turvallisuustilanne, kulttuuri ja poliittinen tilanne, rikollisuustilanne, UM:n paikalliset konsulipalvelut ja rikollisuustilanne. Ulkoministeriö johtaa matkailuturvallisuuden neuvottelukuntaa, joka on epävirallinen keskustelufoorumi. Siellä käsitellään ajankohtaisia matkailualaan ja matkailuturvallisuuteen liittyviä kysymyksiä. (Ulkoministeriö 2015.)

3.2 Työnantaja

Liikematkustamisessa korostuu yksilön ja Ulkoministeriön suositusten ohella myös työnantajan rooli. Kansainvälisille yrityksille on luonteenomaista, että työntekijät matkustavat paljon. Toimintaa voi olla mitä erilaisimmissa toimintaympäristöissä ja maissa, joissa vaarat ja niistä aiheutuvat riskit vaihtelevat suuresti. Kansainväliset yritykset ovat joutuneet panostamaan henkilöstön matkustusturvallisuuteen, koska yksittäiset työntekijät voivat olla tärkeitä yrityksen liiketoiminnan ja menestyksen kannalta. Yrityksen hyvien matkustusturvallisuuskäytänteiden ja matkustusohjeiden avulla voidaan suojata henkilön lisäksi myös yrityksen tietoa, omaisuutta ja mainetta pääasiallisen työntekopaikan ulkopuolella.

Elinkeinoelämän keskusliitto on määritellyt ulkomaan toimintojen turvallisuuden yritysturvallisuuden yhdeksi osa-alueeksi. Tämä sisältää työntekijöiden turvallisuustason takaamisen ul-

komailta ja korkean riskitason poistamisen tai pienentämisen (Elinkeinoelämän keskusliitto 2015).

Yrityksen tieto, taito ja osaaminen työntekijän turvallisen matkan luomisessa sisältyvät turvallisuusjohtamiseen. Yrityksen arvojen ja kulttuurin tulee pitää sisällään turvallisen matkustamisen periaatteet. Tämä voi olla myös kilpailuetu, sillä työntekijöistään huolta pitävä yritys on houkutteleva. Turvallisuusjohtamisen näkökulmasta yrityksen työntekijöiden matkustaminen tulisi käsitellä myös riskienhallinnan kautta ja sisällyttää se yrityksen riskienhallintaprosessiin.

Kaukana yrityksen päivittäisistä tukipalveluista olevassa kohteessa korostuu työntekijöistä huolehtiminen. Tähän kuuluu valvonta, ennakointi, keskustelu, kuuntelu, koulutus, työyhteisöstä huolehtiminen, soveltuva henkilöstö, työntekijöiden motivointi, uhkatekijöiden määrittely, riskienhallinta, fyysisten turvallisuustoimenpiteiden luominen, toimintavalmiuden kehittäminen, poikkeustilannemallien käyttövalmius, selkeä turvallisuuskulttuuri, turvallisuustilannekuvan ylläpito ja tilanneseuranta. (Nurminen 2014.)

Turvallisen matkustamisen varmistaminen voidaan katsoa kuuluvan jo yrityksen työterveys- ja työturvallisuusvelvoitteisiin. Yrityksen hankkima ja ylläpitämä OHSAS 18001 -sertifikaatti on vahva signaali sekä nykyiselle että potentiaaliselle henkilökunnalle ja asiakkaille. Se kertoo yrityksen tosissaan ponnistelevan turvallisen työympäristön puolesta. Sertifikaatti yhdistää terveys- ja turvallisuuskysymykset keskeiseksi osaksi johtamista ja kokonaisvaltaista riskien arviointia ja analyysia (Inspecta Group 2013, Työterveys- ja työturvallisuusjärjestelmän sertifiointi). Sertifikaatin osalta tulee kuitenkin muistaa, ettei sen noudattaminen takaa välttämättä lakisääteisten velvoitteiden täyttymistä.

Sertifikaatti määrittää työnantajan vastuut ja velvollisuudet työn turvallisen työympäristön luomisessa. Tämä sisältää luonnollisesti toiminnan myös ulkomailla ja matkustettaessa. Luvun 4.4.7 mukaan työnantajalla tulee olla valmius ja kyky reagoida häiriö- ja hätätilanteisiin. Tätä kykyä tulee ylläpitää ja testata säännöllisesti. (OHSAS 18001 2007.)

Työtehtävät, joihin kuuluu matkustamista etenkin riskikohteissa, tulee olla sisällytetty yrityksen työsuojelun toimintaohjelmaan. Työturvallisuuslain 2 luvun 8 § mukaisesti työnantajalla on yleinen huolehtimisvelvoite, jonka mukaan olosuhteet on luotava mahdollisuuksien mukaan turvallisiksi. 10 § mukaan työnantajan on selvitettävä työympäristöstä ja työolosuhteista johtuvat haitta- ja vaaratekijät. Mikäli työnantajalla ei ole tähän valmiuksia, on riittävä asiantuntemus hankittava muualta. Vaikka toiminta edellyttää ehdotonta matkustusturvallisuuteen panostamista yrityksen toimesta, on toiminnan oltava molemminpuolista, sillä 18 § mukaan työntekijän on noudatettava työnantajan määräyksiä ja ohjeita sekä huolellisuutta ja varovai-

suutta. Mikäli yritys ei ole huolehtinut millään lailla työntekijän turvallisuudesta matkan aikana, voidaan se tuomita 63 § mukaan työturvallisuusrikkomuksesta. (Työturvallisuuslaki 2002.)

On hyvä muistaa, että lakisääteisten ja osittain myös laatujärjestelmien vaatimukset ovat minimivaatimuksia. Näiden lisäksi turvallisuustoimintaan panostava yritys voi toteuttaa rajattomasti omaehtoisia niin kutsuttuja ”duty of care” -periaatteella toteutettuja toimenpiteitä henkilöstönsä turvaamiseksi matkustettaessa. Tämä tarkoittaa henkilöstön tietoisuuden lisäämistä matkustamiseen liittyvistä riskeistä ja toimenpiteistä niiden lieventämiseksi. (Spencer 2014, 40 - 42.)

Yrityksen tulee huolehtia siitä, että ulkomaille komennettava henkilö on terveydentilaltaan, käytökseltään, soveltuvuudeltaan ja käyttäytymiseltään sellainen, joka kykenee toimimaan kohdemaan olosuhteissa. Suomen Punainen Risti ei esimerkiksi koskaan lähetä ensikertalaista yksin uuteen kohteeseen ja haastattelujen avulla arvioidaan ensin henkilön kokonaissoveltuvuus (Vallaskangas 2015). Outo työympäristö ja erossa olo perheestä voivat laukaista masennusta. Sairaudet voivat olla myös karsivia tekijöitä. Työterveyshuollon tarkastuksissa tulee havaita riskiryhmät. Työterveyshuollon tehtävänä on tukea matkalle lähtijää opastamalla, rokottamalla ja varautumalla lääkkeiden käyttöön (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos 2014, Matkailijan terveysopas).

Yrityksen vastuulle soveltuvia toimenpiteitä ovat kohteen fyysisen rakenteen, fyysisen turvallisuuden sekä turvallisuusvalvonnan ja vartioinnin suunnittelu. Liikkumisen ja kuljetusten turvallisuudesta huolehtimisella sekä asunnon ja hotellin valinnoilla tuetaan matkustusturvallisuuden toteutumista. Yrityksen sisäisten toimenpiteiden lisäksi tarvitaan ulkoisten toimijoiden tukea kuten paikallisia viranomaisia ja turvallisuuspalveluita. Tämä edellyttää edellä mainittujen kanssa verkostoitumista. (Hernesmaa 2014.)

Kidnappaus on vakava uhka alueilla, jotka ovat köyhiä ja joissa esiintyy korruptiota sekä tehotonta lainvalvontaa. Motiivit kidnappaukselle Spencerin mukaan ovat politiikka, uskonto, rikkollisuus ja seksikauppa (Spencer 2014, 337). Työnantajalta edellytetään tilannetietoutta ja kohdetuntemusta, jotta se voi huolehtia työntekijöidensä turvallisuudesta kidnappausuhkaa vastaan. Tähän kuuluu työntekijän valmentaminen ja kouluttaminen kohdealueen olosuhteisiin. Tämän voi yritys tehdä itse tai ostaa se ulkopuoliselta asiantuntijalta. Mikäli yritys toteuttaa tämän itse, edellyttää se hyvää kohdealueen tuntemusta. Yrityksen tulee miettiä etukäteen kidnappaustilanteen prosessi ja sitä on harjoiteltava ennakkoon kriisialueille lähtevien kanssa. Kidnappaustilanne syntyy yllättäen ja prosessi on oltava kunnossa, koska siihen liittyy useita tekijöitä kuten työntekijän perhe ja paikalliset viranomaiset. Tilanne voi olla yritykselle ikävä viestinnän kannalta ja se voi vaikuttaa negatiivisesti sen maineeseen. (Turvallisuus & Riskienhallinta 6 2014, 30 - 34.)

3.3 Matkanjärjestäjä

Matkanjärjestäjällä on erityisiä vastuita matkan turvallisuuden takaamiseksi. Matkanjärjestäjän on tiedotettava matkustajalle matkaan mahdollisesti liittyvistä mahdollisista riskeistä ja tuotava esille lisäksi matkustajan oma vastuu turvallisuudestaan, vakuutusten tarpeellisuus sekä se, että ulkomailla henkilöiden turvallisuudesta vastaavat ensisijaisesti kyseisen maan viranomaiset. Matkustajalle on myös ilmoitettava, miten hän tarvittaessa saa yhteyden matkanjärjestäjään tai välittäjään. (Valmismatkalaki 8 §.)

Matkanjärjestäjällä on niin kutsuttu avustamisvelvollisuus, jonka mukaan matkanjärjestäjän on avustettava sairaanhoidon tai ennenaikaisen paluukuljetuksen järjestämisessä, rikoksen tai vahingon selvittelyssä ja muissa tarpeellisissa toimenpiteissä, jos matkustaja matkan aikana sairastuu, joutuu onnettomuuteen tai rikoksen uhriksi taikka kärsii muun vahingon. Jos matkan aikana ilmenee sotatoimia, luonnonmullistuksia, lakkoja tai vastaavia tilanteita taikka jos matkaa ei muusta odottamattomasta syystä voida toteuttaa vaarantamatta matkustajan henkeä tai terveyttä, on matkanjärjestäjän vastaavasti avustettava matkustajaa ja pyrittävä mahdollisuuksien mukaan rajoittamaan matkustajalle aiheutuvaa vahinkoa ja haittaa. (Valmismatkalaki 16 §.)

3.4 Valtio

Valtion matkustussääntö antaa ohjeita matkustamiseen liittyen niille, jotka ovat virkasuhteessa. Matkustussääntö ohjaa etupäässä matkahallintoon liittyvissä kysymyksissä. Valtion matkustussäännössä on vain yksi kappale, jossa käsitellään matkustusturvallisuutta. Tämä on lyhyt ja hyvin yleinen, eikä siinä kerrota käytännön toimenpiteitä. Ohjeessa neuvotaan hakemaan tietoa Ulkoministeriön kautta ja noudattamaan virastokohtaisia ohjeita. (Valtiovarainministeriö 2015, 12)

Valtion matkustusstrategia sisältää yhden lyhyen luvun turvallisuudesta. Sen mukaan matkustusturvallisuus muodostuu riskienhallinnan kautta. Strategia korostaa yksilön toimenpiteitä ja vastuuta. Tämä tarkoittaa matkustajan velvollisuutta toimia huolellisesti ja harkiten matkustuskohteen erityispiirteet ja -vaatimukset huomioiden. Huomiota käsketään kiinnittämään henkilö- ja tietoturvaan sekä matkustuskohteen turvallisuuteen. Kukin virasto ohjeistaa ja neuvoo sekä vastaa välttämättömästä vakuutusturvasta. Strategia ei kuitenkaan anna mitään yksityiskohtaisia ohjeita turvallisuuden menettelyistä. (Valtiovarainministeriö 2008, 52.)

Valtiovarainministeriö asetti työryhmän tutkimaan vuonna 2008 julkaistua valtion matkustusstrategiaa. Valtiokonttori julkaisi raportin vuonna 2013, jossa viitattiin valtion matkustusstra-

tegiassa mainittuun kokonaisriskienhallintaan ja jossa kehoitetaan edelleen kiinnittämään huomioita henkilö- ja tietoturvaan sekä matkustuskohteen turvallisuuteen. Työryhmä esitti nämä samat tavoitteet säilytettäväksi (Valtiokonttori 2013, 5). Työryhmä korostaa lisäksi, että kunkin viraston tulee itse linjata matkustuspolitiikka, esimiehen ja matkustajan vastuut, turvallisuus- ja vakuutusasiat sekä matkustusprosessin vaiheet, välineet ja toimenpiteet (Valtiokonttori 2013, 9).

Valtion yhteispalveluyksikkö Hansel on kilpailuttanut matkustamispalvelut. Puitejärjestely ottaa kantaa matkan kustannusvaikutuksiin, matkanhallintajärjestelmään, maksamisratkaisuihin, tuottavuuteen ja matkaa korvaaviin videoneuvottelupalveluihin sekä ympäristökuormituksen vähentämiseen (Närvänen 2010.). Puitejärjestely ei kuitenkaan sisällä matkustajan turvallisuuteen liittyviä tekijöitä.

Matkustuksen hallinnan vastaava asiantuntija Minna Isoherranen Hansel Oy:stä kertoo, että Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori on laatimassa matkustamiseen liittyvää tietoturvaohjetta. Nykyinen puitejärjestely ei ota kantaa matkustajan turvallisuuden tuottamiseen kuin vakuuttamisen ja matkanjärjestäjän lakisääteisten vastuiden muodossa. Puitesopimus sisältää kyllä palvelun tuottajan ja tilaajan välisen sopimusturvallisuuden ja tietoturvallisuuden. (Isoherranen 2015.)

3.5 Yhteenveto

Hyvä esimerkki matkustusturvallisuuden panostaneista yrityksistä on Metso Oyj. Yrityksen toimintaan liittyy oleellisesti matkustaminen. Heillä on käytössään puhelinsovellus, joka antaa yksittäiselle matkustajalle tietoa kohdemaasta. Näitä tietoja ovat muun muassa lääkäripalvelut, ruoka- ja vesihygienia, rokotustarve, tautiriskit, terrorismitilanne, kidnappausuhka, rikollisuustilanne, kuljetukset ja logistiikka, luonnononnettomuudet sekä kulttuuritekijät. Järjestelmä osaa katsoa puhelimen sijainnin ja ongelmatilanteissa se pystyy kertomaan lähimmän avun saatavuuden tapauksesta riippuen. (Vehviläinen 2015.)

Toinen esimerkki on Suomen Punainen Risti, jonka henkilöstö joutuu matkustamaan korkean riskin alueille. Heidät koulutetaan varautumaan matkustamiseen liittyviin uhkiin moniportaisella järjestelmällä. Henkilöstöä ensimmäisen kerran rekrytoitaessa, pidetään viikon mittainen peruskurssi, joka sisältää turvallisuusosion. Materiaali on yhtenevä kaikkialla Punaisen Ristin toiminnassa. Ennen tehtävään lähtöä, joutuu henkilö osallistumaan neljän päivän kenttäkurssille. Kurssilla annetaan ensiapukoulutusta, viestikoulutusta, ajoneuvokoulutusta, pelastuskoulutusta ja rastikoulutusten avulla käytännön harjoitusta. Jokainen joutuu suorittamaan vähintään EA I tason kurssin. Tämän lisäksi kukin matkalle lähtijä suorittaa ifrc.org learning platform verkkokurssit, joista yksi on turvallisuuden peruskurssi. Lähdön hetkellä annetaan

lähtöbriefing, joka sisältää turvallisuusosion. Kohdemaassa pidetään vielä maakohtainen turvallisuuskoulutus. (Vallaskangas 2015.)

Suomen Punaisen Ristin kansainvälisen henkilöavun päällikön mielestä yksi tärkeimmistä asioista vaikuttaa matkustamisen turvallisuuteen on Punaisen Ristin eettisten ohjeiden noudattaminen. Eettiset ohjeet sisältävät muun muassa liikkeen periaatteiden kunnioittamisen, paikallisen lainsäädännön noudattamisen, kulttuurin huomioimisen, voimassa olevien turvallisuusohjeiden käyttämisen ja rikkomuksista raportoimisen. Tämä peruskäytäntö muodostaa tilanteen, jossa Punaista Ristiä ei koeta uhkaksi, vaan kaikkia tahoja auttavaksi humanitääriseksi organisaatioksi. Tällöin organisaatiota kohtaan muodostuva uhka on paljon pienempi. (Vallaskangas 2015.)

Käytäntö on osoittanut, että valtion matkustusstrategian ja valtion matkustussäännön ohjaus matkustajan turvallisuuden takaamiseksi on puutteellista. Vastuu on jätetty yksinomaan eri virastojen omille toimenpiteille. Valtion matkustusstrategian ja valtion matkustussäännön päivittämistyön yhteydessä asiaa tulee käsitellä laajemmin. Sama tarve on myös valtion yhteispalveluyksikkö Hanselin matkustamispalveluiden seuraavassa puitesopimuksessa.

Koska sääntelevää lainsäädäntöä ei matkustusturvallisuudessa juurikaan ole, korostuvat yksilön toimintatavat ja organisaation turvallisuusjohtamisen menettelyt. Edellä mainittujen yritysten käytänteet osoittavat, että matkustusturvallisuus on niissä koettu tärkeäksi ja välttämättömäksi osaksi toimintaa. Näitä samoja periaatteita voidaan toteuttaa missä tahansa organisaatiossa. Etenkin hyväksytyjen eettisten ohjeiden noudattaminen kohdemaassa on tärkeää, sillä henkilö edustaa työnantajaa kaikessa toiminnassa. Oman käytöksen ja toiminnan merkitys korostuvat uhkien toteutumisessa tai välttämässä.

4 Matkustamiseen liittyvät riskit

Tässä luvussa käsitellään matkustamiseen liittyviä vaaroja ja niistä aiheutuvia riskejä. Riskien osalta on esitelty eri tahojen kuvaamia keskeisiä riskejä ja niihin vaikuttavia tekijöitä.

Matkustamiseen liittyy paljon erilaisia vaaroja. Itse matkustaminen ei ole mikään uhka, mutta matkustaminen itsessään tuo mukanaan muuttuvia tekijöitä, joilla on välillisiä vaikutuksia turvallisuusympäristöön. Tällöin mahdollisen riskin todennäköisyys tai vaikuttavuus voi muuttua normaalista päivittäin totutusta tasosta. Tähän voivat vaikuttaa muun muassa matkustusväline, matkustusaika, paikka, olosuhde tai muu ulkoinen tekijä.

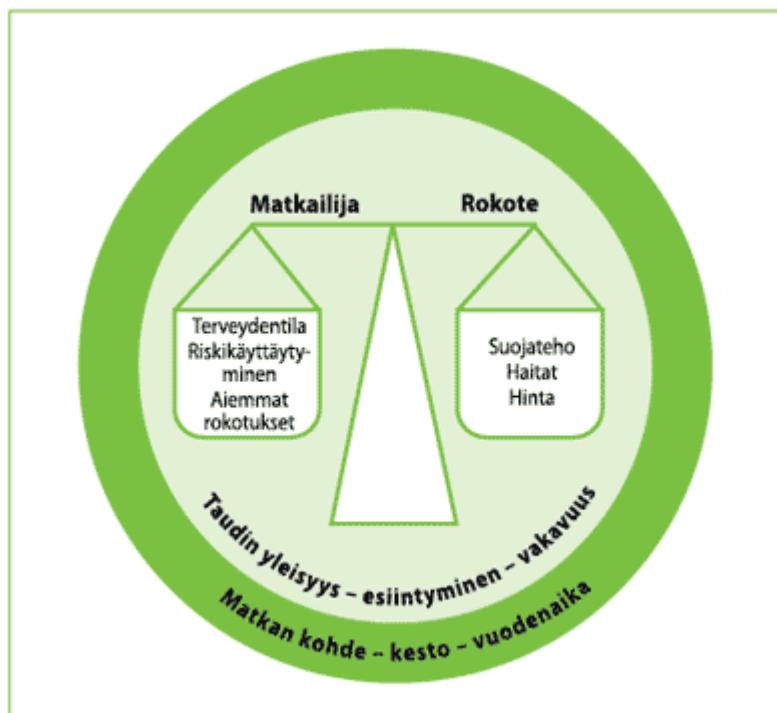
Matkustamisen aikana tapahtuvat kriittiset riskit ovat epätodennäköisiä. Tämän vuoksi niihin suhtaudutaan väheksyen, eikä niiden ennakointiin ja niistä toipumiseen panosteta riittävästi. Vaikuttavuudeltaan nämä useimmiten kuitenkin keskeyttävät koko matkan. Ennakoinnilla ja omalla toiminnalla on suuri merkitys poikkeustilanteiden hallinnassa. SOL:n palvelujohtaja Olli Nurmisen mukaan organisaatioiden omasta henkilöstöstä aiheutuvat turvallisuusriskit ovat yleinen ongelma. Tähän ovat syynä henkilöstön tietämättömyys, tahallisuus ja välinpitämättömyys (Nurminen 2014).

Mitään yhtenäistä koottua matkustamisesta johtuvaa riskitaulukkoa oli vaikea löytää. Yleisiä matkustamisen aikana syntyviä riskejä ovat sairaus, tapaturma, onnettomuus, varkaus, vakoi- lu, pahoinpitely, ryöstö, kidnappaus, muu rikollisuus, taudit, liikenne, hygienia, luonnonmul- listukset, suuronnettomuudet, poliittiset levottomuudet, sota ja aseelliset selkkaukset, laajat epidemiat ja tulipalo (Ulkoministeriö 2015, ongelmia matkalla). Lakiin perustuva velvoite ris- keihin varautumisesta löytyy lähinnä vain työturvallisuuslaista (Työturvallisuuslaki 2002, 2 luku).

Väsymys ja keskittymiskyky laskevat pitkän matkan seurauksena. Aikaero voi vaikuttaa vielä pitkään matkan jälkeen. Varsin usein joudutaan työskentelemään heti matkapäivän yhteydes- sä, eikä palautumiseen ole riittävästi aikaa (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos 2014, matkaili- jan terveysopas). Avainhenkilöstön sairastuminen tai loukkaantuminen voi johtaa yrityksen liiketoiminnan kehityksen laskuun, mikäli hän ei ole työtehtävien edellyttämässä kunnossa. Näin etenkin, jos toiminta on vain muutamien henkilöiden varassa. Matkapuhelimiin ja taulu- tietokoneisiin on saatavilla matkailijaa helpottavia sovelluksia. Näistä on kerrottu tarkemmin matkustusturvallisuusohjelmassa luvussa viisi.

Matkailijan riskien arvioon ja suojautumistarpeeseen vaikuttavia tekijöitä Terveys- ja hy- vinvoinnin laitoksen mukaan on havainnollistettu seuraavassa kuvassa. Terveys- ja hyvin- voinnin laitoksen mukaan suojautumisen menetelmät ovat ennakointi, sääntöjen ja ohjeiden

noudattaminen, turvavälineiden käyttö sekä kunnolliset elämäntavat. Kunnollisissa elämäntavoissa on huomioitava ravinto, liikunta, lepo, tupakoimattomuus ja kohtuus alkoholin käytössä.

Kuva 2: Matkailijan riskien arvioon ja suojautumistarpeeseen vaikuttavia tekijöitä (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2014, Matkailijan terveysopas.)

Matkailuun liittyvässä terveysneuvonnassa avainkysymyksiä Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan ovat

- matkakohde kaupunki vai maaseutu, reitti, matkan kokonaiskesto ja ajankohta
- matkustustapa ja matkan luonne esim. liikematka, työskentely paikallisen väestön parissa, kyläilymatka, retkeily, turistiloma
- matkailijan ikä ja sukupuoli
- matkailijan aiempi ja nykyinen terveydentila sekä raskaus
- muistuttaminen tärkeimmistä terveysriskeistä: turistiripuli, alkoholi, seksi ja liikenne
- matkavakuutusehtojen tarkistaminen ja krooniset sairaudet. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2014, Matkailijan terveysopas.)

Pekka Sarpila If vahinkovakuutusyhtiöstä on listannut vuoden 2012 riskitrendejä kansainvälisessä työskentelytilanteessa. Nämä riskitrendit ovat syntyneet lisääntyneestä työmatkailusta Euroopan ulkopuolelle. Lähtijät ovat olleet projektityöntekijöitä, huoltomiehiä ja asiantuntijoita. Luonnonkatastrofien mahdollisuus on kasvanut. Maailmanlaajuisen terrorismin ja kid-

nappausten uhka on noussut ja sen uhriksi voi joutua missä vain. Sodat Afrikassa ja Lähi-idässä ovat laajentuneet. Tautiepidemiat edellyttävät suojaustoimenpiteitä ja matkustusrajoitteita. Extreme- ja omatoimimatkailun vuoksi seikkailunhalu voi johtaa helposti onnettomuuksiin riskien heikon tuntemuksen vuoksi. (Sarpila 2012, 4.)

Matkailuun liittyvät riskit World Health Organization:n mukaan ovat

- mode of transport
- destination(s)
- duration and season of travel
- purpose of travel
- standards of accommodation, food hygiene and sanitation
- behaviour of the traveller
- underlying health of the traveller. (WHO 2015, Travel-related risks.)

Scott:n mukaan uhkia ovat terrorismi, yritysvakoilu, soluttautuminen, jengit, organisoitunut rikollisuus, sota, liikenneonnettomuus, murha, kidnappaus, raiskaus, pahoinpitely, ryöstö, sisäinen varkaus, tuotteen peukaloiminen ja vandalismi. (Scott 2010, 19 - 20.)

Suomen Punaisen Ristin mukaan matkustamiseen kriisialueelle liittyy aina kohonnut riskitaso. Suurimpana uhkana koetaan liikenne. Tämän lisäksi uhkia ovat pikkurikollisuus, ryöstöt, murrot, hygienia ja uupumus. (Vallaskangas 2015.)

Valtion matkustusstrategiassa kerrotaan, että matkustusturvallisuudesta on tullut pysyvästi matkahallinnon keskeinen osa-alue. Sen mukaan uhkia ovat katastrofit, poliittiset kriisit, terrorismi ja pandemiat. (Valtiovarainministeriö 2008, 35.)

Riskit toistuiivat lähtökohtaisesti samansuuntaisina riippumatta siitä, kuka niitä oli määritellyt. Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeet painottuvat pääasiallisesti työterveys- ja työturvallisuusriskeihin. Näillä tarkoitetaan lähinnä safety riskejä, mikäli riskit halutaan jaotella security ja safety -riskeihin.

Wärtsilä Corporation turvallisuusjohtaja Heikki Hernesmaan mukaan paras tapa määrittää kohteen riskit on tehdä ammattimainen räätälöity riskiarvio, jonka mukaan suunnitellaan suojaavat toimenpiteet. Tähän tulee sisältää taustaselvitykset henkilöstöstä ja alihankkijoista, toimintaympäristöön liittyvät operatiiviset riskit ja jatkuva paikallinen tiedustelutieto. (Hernesmaa 2014.)

Ketään ei voi kieltää matkustamasta, koska liikkumisvapaus on jokaisen perusoikeus. Ennen matkaa matkustajan ja organisaation tulee pohtia yhdessä matkan hyötyjä ja riskejä kes-

kenään. Toisinaan on matkustettava, vaikka riskit olisivat kovat. Tällainen tilanne syntyy usein työmatkailussa. Tällöin riskeihin voi yrittää vaikuttaa riskienhallinnan keinoin eli poistamalla, vähentämällä, siirtämällä, jakamalla tai pitämällä riski. Mikäli riskiä ei voida poistaa, siirtää tai jakaa, on se joka tapauksessa vähennettävä sellaiselle tasolle, jonka organisaatio lakisääteiset velvoitteensa ja oman työterveys- ja työturvallisuuspolitiikan huomioon ottaen voi sallia.

Huomioitava on myös työturvallisuuslain 23 §, jonka mukaan työntekijällä on oikeus kokonaan pidäytyä työn tekemisestä, mikäli tilanne muuttuu vaaraksi hengelle tai terveydelle (Työturvallisuuslaki 2002, 23 §). OHSAS 18001 edellyttää myös työntekijöiden osallistumista vaarojen tunnistamiseen, riskien arviointiin ja hallintatoimenpiteiden määrittämiseen (OHSAS 18001 2007, 4.4.3.2 a.)

Lähtökohtaisesti organisaatiolla tulee olla kyky ja menetelmät tunnistaa ja arvioida matkustamiseen liittyvät riskit. Tämä tarkoittaa sitä, että matkustamiseen liittyvälle toiminnalle tärkeät suojattavat kohteet ja henkilöt sekä niihin kohdistuvat uhat on tunnistettu, jotta suojausmenetelmiä voidaan suunnitella. Organisaation tulee kyetä määrittämään, mikä on työntekijän, esimiehen ja yleisjohdon vastuunjako matkustusriskin osalta. Organisaation johdon hyväksymän turvallisuuspolitiikan tulee sisältää yleisen lainsäädännön ja paikallisten turvallisuusmääräysten sisältämät velvoitteet sekä henkilöstön turvalliseen matkustamiseen liittyvät vastuut ja velvollisuudet. Ne on oltava kaikkien tiedossa.

5 Tulokset

Tässä matkustusturvallisuusohjeessa kerrotaan, mitä matkustajan tai matkalle lähtijän organisaation tulee käytännössä huomioida ennen matkaa, matkan aikana ja matkan jälkeen. Tämä luku vastaa myös varsinaiseen tutkimuskysymykseen, mitä toimenpiteitä matkustajan tulee huomioida ja toteuttaa turvallisen matkan varmistamiseksi.

5.1 Toimenpiteet ennen matkaa

Turvallisen matkan onnistuminen edellyttää hyvää valmistautumista tulevaan matkaan. Valmistautuminen tulee mieltää osaksi matkaa ja sitä tulee soveltaa kaikkeen matkustamiseen. Valmistautumistoimenpiteet ovat avainasemassa turvallisen matkan takaamiseksi.

Uhkan kannalta on suuri merkitys, kohdistuuko matka kotimaahan vai ulkomaille. Tietyissä maissa yhteiskunnan perusturvallisuudentaso on matala, jonka vuoksi matkalle valmistautuminen on ensiarvoisen merkityksellistä. Tällöin matkustajille tulisi järjestää sekä räätälöityä matkaturvakoulusta että ulkomaantyöhön erikoistunutta EA -koulutusta.

Tärkeintä oman turvallisuuden kannalta on ennaltaehkäistä vaarallisia tilanteita ja vähentää niihin joutumisen todennäköisyyttä. Myös toimintavalmiuksia kriisitilanteiden varalta on syytä harjoitella. Tällaisia hyödyllisiä valmiuksia ovat yleinen paloturvallisuuskoulutus, ensiapukoulutus, itsepuolustustaito ja riittävä kielitaito. Matkan suunnittelu ja läpikäynti ennakkoon ovat myös poikkeustilanteisiin valmistautumisen kannalta tärkeitä toimenpiteitä.

5.1.1 Tietojen kartoittaminen

Tutustu huolellisesti tulevaan matkakohteeseen ja erityisolosuhteisiin ennakkolta. Tämä tarkoittaa kohdemaan paikallisten olojen kuten uskonnon, kulttuurin, turvallisuuden, ilmaston, luonnonolojen, kohdeyrityksen tai -tahon ja yhteiskunnan poliittisen tilanteen kartoittamista. Ensiarvoisen tärkeää on selvittää kohdemaan rikollisuudesta tai kohteen poliittisesta epävakaudesta aiheutuvat turvallisuusriskit. Maahantuontimääräykset varsinkin elintarvikkeiden osalta on tunnettava. Ulkoministeriöstä voi tarkistaa, mikäli matkakohteeseen on ajankohtaisia matkustustiedotteita. Ulkoministeriöön voi lähettää myös matkustustiedotteen (Ulkoministeriö 2015). Lisäksi kaupallisia tiedustelupalveluita voi käyttää uhkien kartoittamiseen tilannekuvan ylläpitämiseksi (Hernesmaa 2014).

Selvitä kohdemaan hygieniataso, juomaveden laatu ja ota ennakkoon tarvittavat rokotukset. Huomioi rokotuksissa rokotteen vaikutusaika, tarvittavat rokotuskerrat ja mahdollisten tehosteiden tarve. Rokotuskortti on syytä pitää ajan tasalla, koska se helpottaa oleellisesti rokotus-

turvan ylläpitämisessä. Ajan tasalla oleva rokotustarve selviää Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen matkailuterveyden sivustolta.

Kerää itsellesi yhteystietoluettelo tarvittavista kontakteista. Näitä ovat muun muassa hotellin, lääkärin, sairaalan, konsulaatin tai lähetystön, vakuutusyhtiön, luottokorttiyhtiön, lentoyhtiön, paikallisen poliisin ja kohdemaan yhteyshenkilön tai tilaisuuden järjestäjän tiedot. Pidä lompakosta erillään yhteystiedot, joista voit kuolettaa luottokortit ja puhelinliittymät. Jätä nämä myös luotettavalle taholle kotimaahan, joka voi kuolettaa kortit ja liittymät puolestasi.

Selvitä kohdemaan valuutta ja kuinka sitä on saatavilla. Luottokortin osalta tulee varmistaa, voiko sitä käyttää matkakohteessa sekä matkareitillä. Mukaan on syytä varata kohdemaan käteistä valuuttaa muutaman päivän tarpeita varten. Toisen luottokorttiyhtiön korttia voi pitää hotellin tallelokerossa, jolloin se on käytettävissä mahdollisessa lompakon anastustilanteessa.

5.1.2 Vakuutusturva

Muista tarkistaa vakuutusturvasi vakuutusyhtiöstä. Huomioi eri kohdemaan rajoitukset ja erot kuten EU, ETA ja kolmannet maat. Etenkin ajoneuvojen vakuuttaminen saattaa edellyttää lisäturvan ottamista. Varmista korkeatasoisen terveydenhoidon kattavuus kohdemaassa, siirto kotimaahan Emergency Medical Assistance avulla ja jatkohoito kotimaassa (Emergency Medical Assistance 2015). Etenkin sairaalatasoisen hoidon saanti ilman voimassa olevaa vakuutusyhtiön dokumenttia voi olla vaikeaa, vaikka Euroopan yhteisöjen lainsäädännön mukaan jäsenmaasta toiseen liikkuvalla vakuutetulla on oikeus saada lääketieteellisistä syistä välttämättömä hoitoa tilapäisen oleskelunsa aikana toisessa jäsenmaassa. Mikäli otat vakuutuksen vain lomasi ajaksi, tulisi sitä jatkaa vielä muutamalla viikolla matkan jälkeen. Vakuutus on yksi tärkeimmistä ja helpoimmista keinoista vaikuttaa matkustusturvallisuuteen (Rantapallo 2015).

Vakuutusturvan osalta varmistu siitä, että turva sisältää matkustaja- ja matkatavaravakuutuksen, peruutusturvan ja erityisharrastukset, kuten sukellus tai vuoristokiipeily. Vakuutusturvan ohella tulee varmentaa myös henkilöasiakirjojen pätevyys kohdemaassa (Pohjoismaat, Schengen alue ja sen ulkopuoliset alueet). Varmista yrityksen ottaman vakuutusturvan olemassaolo ja riittävyys kohdemaassa ja ota todistus voimassa olevasta vakuutuksesta mukaasi.

Yleisten valmismatkaehtojen mukaan matkustaja on itse vastuussa matkalla tarvitsemista vapaaehtoisista vakuutuksista ja niiden kattavuudesta myös peruutusturvan osalta. (Yleiset valmismatkaehdot 2009, luku 2.6.)

Erittäin tärkeää on tiedostaa, että vakuutusyhtiö voi vetäytyä kokonaan vastuusta, jos kohdemaahan on Ulkoministeriön mukaan matkan keston aikana luokiteltu riskimaaksi, jonne matkustamista ei suositella. Tilanteet vaihtuvat nopeasti ja matkustaja on velvollinen seuraamaan matkustustiedotteita. (Forsberg 2015.)

5.1.3 Puhelimen käyttö

Tallenna puhelinnumerotiedot kansainvälisessä muodossa. Kirjaa läheistesi ja vakuutusyhtiön numeroiden eteen puhelimesi nimiluettelossa ICE, joka on kansainvälisesti pelastusviranomaisten tiedossa oleva In Case of Emergency -numero. Tunnus helpottaa pelastusviranomaisia yhteydenotossa, jos onnettomuustilanteen seurauksena ei pysty itse soittamaan läheisille. Poista puhelimesi muistista vanhat puhelu- sekä viestitiedot, jotka on syytä tallentaa erilliselle tallentimelle. Näin et menetä tietoja, jos puhelin varastetaan. Jos pidät puhelimesiasi nimiluettelossa tunnuslukuja, peitä ne jonkun keksityn henkilön numeroon. Numeron tulee salattavuuden vuoksi alkaa suomen maakoodilla +358 ja jatkua normaalisti seuraavat yhdeksän numeroa.

Hanki tiedot matkapuhelimen verkon taajuudesta sekä kattavuudesta kohdealueella. Kysy te-leoperaattoriltasi päätelaitteen toimivuus kohdemaan matkapuhelinverkossa. Tämä siksi, että liittymä saattaa toimia, mutta puhelimesi käyttötaajuus on väärä. Huomioi myös sähköverkon eroavuus jännitteen sekä pistokkeen osalta. Erillisen lisävirtalähteen avulla voit jatkaa puhelimen käyttöä ilman verkkovirtaa useita päiviä. Se antaa myös turvaa tilanteissa, joissa sähköverkko on jostain syystä pois käytöstä.

Matkapuhelimiin ja taulutietokoneisiin on saatavilla matkailijaa helpottavia sovelluksia. Free Wifi Finder sovelluksen avulla löydät kaikki vapaat langattomat verkot, joiden kautta voit olla yhteydessä kotimaahan ilman kustannuksia. Varaudu siihen, että laitteesi katoaa tai se varastetaan. Tämän vuoksi asenna puhelimeen ja taulutietokoneeseen ennakolta esimerkiksi WhatsApp Messenger, Viber ja FaceTime sovellukset. Testaa ja harjoittele näiden toimivuutta jo kotimaassa.

Ota varmuuskopiot ennen lähtöä kaikista sähköisistä laitteista kuten puhelimesta, tietokoneista ja tableteista. Mikäli nämä varastetaan tai ne katoavat, voivat ainutlaatuiset kuvat tai tiedostot kadota. Joissain tilanteissa on voi olla parempi jättää normaalikäytössä oleva työpuhelin kotimaahan ja ottaa mukaan eri puhelin sekä Sim - kortti. Tällä toimenpiteellä voidaan estää kohdemaassa puhelimen mahdollinen kopiointi, haittaohjelman asentaminen tai laitteen yhdistäminen käyttäjäänsä.

5.1.4 Hotellin ja ajoneuvon suunnittelu

Mikäli teet matkajärjestelyt itse, pyri käyttämään kansainvälisten ketjujen tunnettuja hotelleja, jotka sijoittuvat turvallisille alueille. Ilmoita varatessasi, että haluat huoneen 2 - 7 kerroksesta palo- ja murtoturvallisuussyistä. Voit kysyä myös kokemuksia työpaikaltasi tai tutuilta, mikäli he ovat vierailleet samassa kohteessa tai maassa. Varauksen yhteydessä kannattaa selvittää pysäköintimahdollisuudet etukäteen, jos käytät ajoneuvoa saapumiseen tai poistumiseen.

Mikäli tarvitset ajoneuvoa matkallasi, kannattaa sinun hankkia ajoneuvon käyttöön liittyviä tietoja. Näitä ovat mm. polttoaineen saatavuus, karttojen ja navigaattoreiden ajantasaisuus, kansainvälisen liikennevakuutuksen tarve, liikenteen erityispiirteet kuten vasemmanpuoleinen liikenne tai ajoneuvon pysäköiminen ja säilyttäminen. Useimmat autovuokraamot hyväksyvät maksuvälineeksi vain luottokortin. On hyvä tiedostaa, että autonvuokrausketjujen säännöt ja reklamaatiot noudattavat kansallista lainsäädäntöä. (Autoliitto 2015, vuokrauksen perusperiaatteet.)

5.1.5 Käytännön matkavalmistelut

Huomioi, että vastuullasi on tarkastaa passin, viisumin, ajokortin ja vakuutusten voimassaolo. Varmistu, että niiden voimassaolo riittää myös koko matkan ajalle tai matkan viivästymiseen. Joissain maissa vaaditaan passin olevan voimassa 6 kuukautta vielä matkan päättymisen jälkeen. EU maissa riittää, kun passi on voimassa matkan keston ajan (Ulkoministeriö 2015, palvelut).

Poista lompakostasi kaikki ylimääräiset kortit ja paperit. Mikäli lompakkosi varastetaan, menetät vain mukana olleet dokumentit. Matkalla et tarvitse bonuskortteja, kirjastokortteja tai muita vastaavia. Huomioi matkakohteen aikaerosta aiheutuva väsymys. Älä suunnittele tärkeää ohjelmaa heti matkapäivän jälkeen. Matkapuhelimiin ja taulutietokoneisiin on saatavilla matkailijaa helpottavia sovelluksia. Entrain -sovelluksen avulla omaa rytmiä voi korjata valaistuksen avulla, jolloin keho tottuu paremmin uuteen rytmiin. Sovellus on ilmainen.

5.1.6 Selustan turvaaminen

Jätä kielitaitoisille läheisillesi turvatietolomakkeet, joista ilmenee reittisuunnitelmasi tiedot kuten lennot, aikataulut ja majoittuminen. Lomakkeesta löytyy kaikki se kriittinen tieto, jonka avulla läheisesi tai ulkoministeriö voi avustaa sinut kotimaahan. Sovi näiden tahojen kanssa, milloin ilmoitat itsestäsi ja siihen liittyvät varajärjestelyt. Selvitä työpaikalla varajärjestelyt töiden jatkamiseksi, mikäli et pysty hoitamaan niitä matkasi jälkeen. Useilla työnanta-

jilla on palvelu, jolla varmistetaan työntekijän turvallinen liikkuminen matkoilla. Tähän voi kuulua mm. 24/7 puhelinpalvelu, varaukset, matkustusasiakirjojen varmennus, valuutan lähettäminen, vakuuttaminen ja turvavarustaminen. Matkakohteen uhkista riippuen voit sopia työnantajasi kanssa myös evakuointijärjestelyt, mikäli turvallisuustilanne yllättäen huononee. Tämä voi pahimmassa tapauksessa tarkoittaa, että poistuminen maasta on tehtävä muulla välineellä kuin lentokoneella. Tämä voi edellyttää tukeutumista muiden maiden lähetystöihin, konsuleihin, kunniakonsuleihin, yksityisiin turvallisuuspalveluihin tai Suomeyhteisöihin. Hyvä tapa on tutustua kohdemaan pääkonsulaatin valmiussuunnitelmaan. Työnantajan kannattaa tiedustella ja varautua näihin toimiin jo ennakolta.

Varmista matkustusasiakirjojen saatavuus, mikäli ne jostain syystä hukkuvat tai ne varastetaan. Helpoin tapa on ottaa kopiot ainakin matkalipuista, passista, viisumista, ajokortista, vakuutustodistuksesta, luottokortista ja käytettävien lääkkeiden resepteistä. Jätä omat kopiot kotimaahan työpaikillesi tai perheellesi, jotta saat tiedot tarvittaessa puhelimitse, sähköpostilla tai faksilla. Voit myös muuttaa nämä asiakirjat sähköiseen muotoon ja tallettaa ne eri paikkoihin kuten Internet sähköpostiin. Jos lähdet omatoimimatalle ja erityisesti riskialttiille alueille, kannattaa tehdä matkustusilmoitus Suomen edustustolle matkakohdemaassa tai ulkoministeriölle, jotta sinuun saadaan yhteys kriisitilanteessa (Ulkoministeriö 2015, Palvelut).

Mikäli kyseessä on liikematka, varmista hyvissä ajoin työnantajalta lupa matkaan. Toimintavoista riippuen matkapyyntö tai esitys tulisi olla virallisesti hyväksytty. Tämä voi olla ratkaisevaa ongelmatilanteen jälkihoidossa. Vakuutusyhtiö tai yritys voi pahimmassa tapauksessa evätä korvaukset, mikäli viralliset asiakirjat eivät ole kunnossa. Jos yrityksellä ei ole olemassa mitään virallista hyväksymismenettelyä työntekijän matkaa varten, vaadi yritykseltä jonkinlainen matkustuskirje. Ota kopio dokumentista mukaan matkalle.

5.1.7 Lääkkeet

Sinun kannattaa varata itsellesi tarvittavista lääkkeistä vähintään kahden viikon ylimääräinen annos mukaan. Lääkkeisiin kuuluu kuume-, särky- ja ripulilääkitys sekä henkilökohtaiset lääkkeet resepteineen. Jos sinulla on säännöllinen lääkitys, ota mukaan myös reseptit. Kuljeta lääkkeitä ja matkavakuutuskorttia käsimatkatavaroissa. Lääkkeet tulee olla alkuperäispakkausissa. EU- ja ETA-maissa sekä Sveitsissä matkustettaessa on syytä hankkia Kelasta eurooppalainen sairaanhoitokortti (Oulun kaupunki 2015). Lääkkeiden vientirajoituksista saa tietoa apteekeista ja kyseisen maan edustustosta tai lähetystöstä (Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus 2015). Huomioi ennakolta raskaana olevan lentomatkustamisen toimenpiteet 28 ja rajoitukset 36 raskausviikon jälkeen.

Lääkkeiden lisäksi voit koota itsellesi ensiapupakkauksen, johon tulisi kuulua myös palovarointin ja taskulamppu. Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen matkailijan terveystoppaassa on hyvä lista matkailijan ensiapulaukun sisällöstä. Lisäturvana voit hankkia tilapäisen murren-ilmaisulaitteen, sammutuspeitteen ja pelastautumishupun, joka suojaa pelastauduttaessa tulipalosta. Ota mukaan varasilmälasit, jos välttämättä tarvitset laseja päivittäisiin toimiin.

5.1.8 Pakkaaminen ja lähtö

Poista laukuista turhat tavarat pois. Kirjaa yhteen korttiin veriryhmäsi, allergiat, säännöllinen lääkitys, vakuutusyhtiö ja lähin kontaktihenkilösi. Voit pitää itselläsi vaikka erillistä matkalompakkoa, jota käytät pelkästään matkalla riskialueelle. Sijoita käteistä eri paikkoihin matkatavarointesi joukkoon. Ota matkapuhelimestasi varmuuskopion ennen matkaa. Tyhjennä tarvittaessa sen muisti, mikäli se sisältää yrityssalaista tietoa tai olet matkustamassa riskimaihin. Voit myös käyttää varapuhelinta matkoilla, jos omistat sellaisen. Varmistu tällöin tarvittavien numeroiden olemassaolosta puhelimen tai sim-kortin muistissa. Suositeltavaa on hankkia varaluottokortti siltä varalta, että varsinainen luottokorttisi häviää, varastetaan tai joudut kuolettamaan sen kopioinnin seurauksena. Jaa matkarahasi useamman pankin tilille, joihin sinulla on pääsy myös matkalla. Tämä siltä varalta, mikäli sinun varsinaisen tilin tietoihin ja tunnuksiin päästään käsiksi, jolloin et menetä kaikkia rahojasi.

Pakkaa hyvissä ajoin ennen matkan alkua. Silloin havaitset puutteet ja sinulla on aikaa reagoida niihin. Lopulta voit keskittyä itse matkaan ja sen ohjelmaan. Tällöin voit käyttää matkaa edeltävän yön lepäämiseen ja olet virkeä matkan alkaessa. Virkeänä sinun on helpompi havainnoida matkalla tapahtuvia turvallisuustapahtumia. Matkapuhelimiin ja taulutietokoneisiin on saatavilla matkailijaa helpottavia sovelluksia. PackPoint - sovellus kertoo valmiin pakkauslistan matkakohteen mukaan. Se esimerkiksi valvoo matkakohteen säätilaa. Sovellus on ilmainen.

Pakatessa ota huomioon lentomääräykset matkatavaroiden painojen, kokojen sekä materiaalien suhteen. Hyvä nyrkkisääntö on, että lentokoneen matkustamoon ei saa viedä esineitä, joilla voisi vahingoittaa muita matkustajia tai henkilökuntaa. Matkatavaran mukana ei saa olla palo- tai räjähdysherkkiä eikä myrkyllisiä, syövyttäviä tai muuten vaarallisiksi luokiteltavia aineita. Nesteet kannattaa pakata ruumaan menevään matkatavaraan. Pakkaa itse laukkusi, äläkä ota tuntemattomia tavaroita kuljetettavaksi, ellet ole varma niiden sisällöstä. Ota mukaan paketteja, joiden sisällön tunnet varmasti. Älä jätä matkatavaroitasi valvomatta. Näitä samoja ohjeita voi soveltaa myös paluumatkalla.

Varusta matkalaukkusi ulko- sekä sisäpuolelta yhteystiedoillasi yrityksen salassapitomääräykset huomioiden. Samalla voit merkata sen ulkopuolelta selvästi erottuvalla symbolilla kuten

tarralla. Älä kuitenkaan kirjoita ulkopuolelle koko nimeäsi, siviilisäätyäsi tai tehtävääsi. Näitä voi joku yrittää käyttää hyväkseen matkasi aikana. Matkalaukkua ei saa lukita lentomatkan ajaksi, ellei matkalaukkua ole varustettu uudella kansainvälisesti hyväksytyllä lukitusjärjestelmällä, jonka tulli saa tarvittaessa itse auki. Sinun tulee varmistaa matkalaukku remmillä, jottei se aukea vahingossa. Valmistaudu aina siihen, ettei ruumassa kuljetettava matkatavara saavu perille ajoissa tai se katoaa pysyvästi. Tämän vuoksi välttämättömät hyödykkeet kannattaa pakata käsimatkatavaroihin ml. mahdollisessa lentokoneonnettomuudessa tarvittavat välineet, kuten otsalamppu, kuivaruokaa, palautumispatukoita, hiilihydraattigeeliä ja riittävä vaatetus. Näillä järjestelyillä et ole kriisitilanteessa heti riippuvainen ulkopuolisesta avusta.

Jos joudut ottamaan matkalle mukaan tietokoneen, massamuistivälineitä tai tärkeitä asiakirjoja, muista huolehtia niiden asianmukaisesta suojaamisesta matkan aikana. Sähköiset muistit ja tietokoneet tulee suojata salasanoilla ja tarvittaessa vielä salauksella. Hyvä tapa on sijoittaa nämä matkan ajaksi mustaan sinetöityyn kuljetuspussiin, johon on merkitty vastaanottajan osoite, mikäli nämä hukkuvat tai unohtuvat jonnekin. Pussin kohdetietoihin ei kirjoiteta mitään arvoja tai tehtäviä, vaan pelkästään palautusosoite. Kun käytät kannettavaa tietokonetta huolehdi siitä, etteivät sivulliset pääse lukemaan näyttöä. Ole erityisen valpas turvatarvasteissa, ettei sivullinen ota tietokonettasi.

Vaatetus lennon aikana tulisi olla paloturvallisuussyistä heikosti syttyviä materiaaleja, jotka suojaavat raajat ja kaulan. Jalkineiden pitäisi olla hyvät kävelykengät. Varaa mukaasi paloturvallisuussyistä myös päähine ja nahkahansikkaat. Vaellusliikkeistä voi hankkia muutamalla eurolla kevyen ja pienikokoisen hypotermiafolion kehonlämmön ylläpitämiseksi hätätilanteissa. Lentokone voi joutua tekemään hätälaskun kylmälle alueelle, jolloin tarvitset näitä varusteita. Osta lapsellesi oma paikka lentokoneesta ja pidä hänen turvavyönsä kiinni lennon aikana. Tämä on kansainvälisen lentoturvallisuusviranomaisen suositus, joka perustuu havaintoihin aikaisemmista vakavista lentokoneturmista. Selvitä oppaista ja opettele ulkoa hätäpoistumistiet. Pidä pienet lapset lähelläsi, äläkä anna heidän juoksennella pitkin lentokoneen tai muunkaan liikennevälineen käytäviä.

Voit valmistaa kotisi tulevaan matkaan ja poissaoloon. Peruuta pitkälle matkalle lähtiessäsi sanomalehdet tai sovi jonkun kanssa postilaatikon tyhjentämisestä. Voit pyytää läheistä henkilöä tekemään tarvittavia tarkastuskäynneistä kotonasi. Päävesihana tai kodinkoneiden syötöt on syytä kääntää kiinni matkan ajaksi. Irrota sähkölaitteet verkkovirrasta ja antennit rasioista. Säädä ilmanvaihto ja lämmitys alhaisemmalle tasolle. Älä kuitenkaan tee muutoksia kodin ulkoasuun, jonka perusteella joku voi päätellä kodin olevan tyhjiällä. Esimerkiksi jättämällä pihavalaistus toimintaan tai sopimalla lumen luonti, voi niillä hämätä mahdollista tunkeutujaa.

Jos käytät matkallasi julkisia liikennevälineitä, varaa niille siirtymiseen riittävästi aikaa. Varmistu erikseen, mikäli olet tilannut taksin noutamaan sinut vaikka lentokentälle. Voit pyytää taksikeskukselta vahvistuksen kuljetuksesta tuntia ennen sovittua noutoaikaa. Ota mukaan käteistä rahaa taksia varten, jolloin sinun ei tarvitse antaa luottokorttia tuntemattomalle taksinkuljettajalle. Muista huomioida kohdemaan vapaapäivät ja juhlapyhät, jotka voivat vaikuttaa liikennevälineiden aikatauluihin. Tutustu ennakolta lentomat kustussääntöihin ja siihen, mitä tavaraa ja kuinka paljon kohdemaahan saa viedä mukana.

Sinun tulee selvittää lentomatkalle lähtiessäsi lähtöselvitykseen ja turvatarkastukseen varattava aika. Noudata erityistä huolellisuutta turvatarkastuksessa, sillä ne ovat helppoja kohteita varkaille. Tietokoneet, lompakot, passit, matkustusasiakirjat ja laukku joutuvat käyttäjästä erilleen ja ovat todella helposti anastettavissa. Yksistään Yhdysvalloissa katoaa tai varastetaan 12 000 kannettavaa tietokonetta lentoasemilla joka viikko, joista yli 40 % tapahtuu turvatarkastuksen aikana (Ponemon Institute, 2008. 3 ja 7).

Vastuu tavaroistasi on sinulla, eikä missään tapauksessa turvatarkastajilla. Voit tehostaa valvontaa turvatarkastuksessa esimerkiksi matkaseurueen jäsenten välillä. Varaudu turvatarkastukseen niin, että varusteesi ovat pienissä yksiköissä helposti hinnalle laitettavissa. Laita esimerkiksi hyvissä ajoin ennen turvatarkastusta kellot, sormukset, vyö ja muut metalliesineet yhteen kassiin tai pussiin. Astu turvaporttiin vasta kun omat tavarasi siirtyvät läpivalaisuun. Matkapuhelimiin ja taulutietokoneisiin on saatavilla matkailijaa helpottavia sovelluksia. MiFlight -sovelluksen käyttäjät päivittävät tietoa lentokenttien sen hetkisiä turvatarkastusjonoista, jolloin nopeimman väylän portille löytää lähes missä tahansa. Sovellus on ilmainen.

5.2 Toimenpiteet matkan aikana

Tutustu paikallisiin turvallisuusohjeisiin huolimatta siitä, oletko työ- vai lomamatkalla. Suomen ulkoministeriön ja Interpolin sivustoilta löydät nopeasti riittävän tarkkaa tietoa mm. seuraavista asioista; poliittiset tiedotteet, mielenosoitukset, terrorismiuhka, säätiedotukset, hurrikaanivaroitukset, lumivyöryvaarat, maanvyöry-, tsunami- tai maanjäristysvaroitukset, vuorovesi- tai virtausvaroitukset, pandemia ja epidemiatiedotteet. (Ulkoministeriö 2015, Palvelut.)

Älä osta uhanalaisia kasvi- tai eläinlajeista valmistettuja matkamuisia kuten norsunluuta tai korallia. Näiden maastavienti on useimmiten kiellettyä ja salakuljetuksesta lankeaa väistämättä kova rangaistus. Jopa kannabiksen käyttämisestä saattaa tietyissä maissa saada kuolemantuomion. Tämä on tapana mm. Indonesiassa ja Vietnamin (Amnesty International 2013, kuolemanrangaistusraportti).

5.2.1 Virka-asema ja käyttäytyminen

Virka-aseman, tehtävän tai matkan tarkoituksen korostaminen saattaa aiheuttaa tarpeetonta riskiä. Vältä niiden käyttöä matkustustiedoissa, eikä niistä ole syytä puhua sivullisille tai tuntemattomille muutenkaan. Mikäli olet työmatkalla, käytä asiakirjoissa työpaikan tietoja yksityistietojen sijaan. Vältä tarpeettomia ulkoisia asemasi tunnusmerkkejä ja poliittisia tai uskonnollisia merkkejä. Matkustusasuna kannattaa käyttää neutraaleja vaatteita ja noudattaa vaatetuksessa paikallista tyyliä. Turistina oloa ei ole syytä mainostaa. Työmatkalla edustat yritystäsi, joten sinun tulee käyttäytyä sen mukaisesti.

Työnantajan velvollisuus on huolehtia työmatkasi turvallisuudesta ja työsuojelusta. Selvitä yrityksen tietoturvakäytänteet myös ulkomaan osalta. Suojaa näyttösi ulkopuolisilta käyttäessäsi sähköisiä laitteita. Muista, että sinua voidaan lähestyä myös yritysvakoilutarkoituksessa, joten älä puhu yrityksesi asioista tuntemattomille tai puolitutuille. Raportoi työnantajasi turvallisuushenkilöstölle, mikäli havaitset tämänsuuntaista toimintaa. Ilmoitusmenettely kohdemaan viranomaisille voi olla kyseenalaista, koska he itse voivat olla tiedusteluyrityksen takana. Selvitä itsellesi tiedustelun ja etenkin henkilötiedustelun menetelmät, jotta sinulla on mahdollisuus tunnistaa tämän suuntaiset yritykset. Älä leiki sankaria tai heittäydy mukaan seikkailuun, sillä kyse on elävästä elämästä ja seuraukset voivat olla hyvinkin vakavia.

Yrityksen tai organisaation avainhenkilöiden sijoittaminen samaan kulkuneuvoon voi jossain tilanteissa olla uhka. Syynä voi olla onnettomuus tai rikoksen vaikutus. Samalla vältetään myös puhumasta tarpeettomasi työasioista julkisesti. Tämä tulee huomioida myös puhuttaessa matkapuhelimeen. Matkapuhelimen osalta pidä akku aina täyteen ladattuna ja ota ylimääräinen usb -latauslaite mukaan. Muista, että matkapuhelinta voidaan kuunnella tai etäkäyttää. Tarkoituksenmukaista ei ole pitää puhelinta aina päällä, jolloin paikkatietoasi voidaan jäljittää. Nämä toimenpiteet valitaan tietenkin kohdemaan kriittisyyden ja uhkatason mukaisesti.

5.2.2 Ruokailu

Nauttiessasi ruokia tai virvokkeita käytä paikkoja, joissa on paljon yleisöä ja joita matkanjärjestäjä on suositellut. Trip advisor sivustolta löydät laadukkaat hotellit ja ruokapaikat (Tripadvisor.in 2015). Älä jätä annoksiasi valvomatta, sillä niihin voidaan lisätä huumaavia aineita. Mikäli epäilet tällaista, jätä annos nauttimatta. Vakuutus ei välttämättä korvaa vahinkoa, jos olet ollut päihtyneenä tai huumaavien aineiden vaikutuksen alaisena. Ulkomailla saattaa olla tapana lisätä erilaisia ruoka-aineita tai mausteita, joita et oleta annoksessa olevan. Varmistu tästä, jos sinulla on ruoka-allergioita. Pyri käyttämään pullotettua vettä ilman jääpaloja ja vältä kypsentämätöntä ruokaa (Matkailijan terveysopas 2014, Turistiripuli).

5.2.3 Sairastuminen ja tapaturmat

Mikäli sairastut tai joudut onnettomuuteen, käänny hotellin tai matkaoppaan suositteleman lääkärin puoleen. Matkaoppaita on aina syytä tiedottaa lääkäriin hakeutumisesta. Muista säätää kuitit kaikista kustannuksista, jotka ovat aiheutuneet sairastumisen tai onnettomuuden yhteydessä. Ota talteen lääkärintodistus, jotta voit tehdä korvaushakemuksen vakuutusyhtiölle. Sinun kannattaa esittää matkavakuutuskorttisi, jolloin et ehkä joudu käyttämään omaa rahaa, vaan kustannukset veloitetaan suoraan vakuutusyhtiöltä. Epäselvissä tilanteissa voit ottaa puhelimitse yhteyttä suoraan kotimaassa olevaan vakuutusyhtiön hätäpäivystykseen.

Liikematalla olijan kannattaa olla yhteydessä organisaation työterveyshenkilöstöön mahdollisten hoitotoimenpiteiden kustannusten korvaamisesta ennen kalliiden toimenpiteiden aloittamista. Organisaatio voi haluta toteuttaa nämä toimenpiteet vasta kotimaassa, mikäli terveydentila sen sallii.

5.2.4 Liikkuminen

Matkakohteissa tavallisin syy tapaturmaksiin vahinkoihin on liikenne. Liikenneonnettomuudet ovat 15 - 29 -vuotiaiden suurin kuolinsyy maailmassa (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015, Tapaturmat liikenteessä). Erilaiset liikennesäännöt ja liikennekäyttäytyminen saavat aikaan sen, että tilanteita on vaikea arvioida ja liikenteessä on vaikea käyttäytyä aina siten kuin muut odottavat. Noudata suurta varovaisuutta erityisesti katuja ylittäessä ja jos jotakin tilannetta on mielestäsi vaikea arvioida, valitse mieluummin kiertotie. Matkakohteissa on usein valaisemattomia katuja, joten heijastimen tai liivin käyttäminen on järkevää. Älä vuokraa matkakohteessa itsellesi tuntematonta ajoneuvotyyppiä kuten moottoripyörää.

Jos matkustat lasten kanssa, pidä heitä koko ajan silmällä erityisesti tungoksessa, lentoasemilla, liikenteessä, rannalla, uima-altaalla, hisseissä ja leikkipaikoilla. Sovi tarvittaessa valvontavastuut ystäviesi kesken. Muista, että kidnappaamiseen voi kuulua etevä harhautus, jolloin huomiosi kiinnitetään ammattimaisesti muualle. Pidä lasten kuvia aina mukanasasi.

Kun liikut taksilla, maksa se käteisellä. Sovi kuljetuksen hinta etukäteen, jos se on mahdollista. Matkan aikana yritä seurata matkareittiä tai ilmansuuntaa, jotta tietäisit, mikäli suunta on täysin väärä. Kannattaa aina käyttää tunnettuja taksiketjuja, jos niitä on olemassa tai antaa hotellin tilata taksi puolestasi. Älä koskaan käytä pimeää taksia (Lomakuume.net 2011). Tavarat tulee sijoittaa taksissa niin, että niiden unohtaminen sinne olisi mahdollisimman epätodennäköistä. Nouse taksista ulos vasta kuljettajan jälkeen. Tällä varmistut siitä, ettei kuljettaja poistu matkalaukkusi kanssa. Pidä itsesi tietoisena olinpaikastasi kartan tai navigaattorin avulla. Voit myös ottaa matkalle mukaan kellon, johon voit tallettaa kohdepisteitä. Jos eksyt,

voit kellon opastamana palata lähtöpisteeseen tai ilmoittaa koordinaattisi ulkopuoliselle. Matkapuhelimiin ja taulutietokoneisiin on saatavilla matkailijaa helpottavia sovelluksia. Karttasovellus kannatta asentaa valmiiksi jo kotimaassa. Näitä on tarjolla useita erilaisia. Google Goggles - sovelluksen avulla voit ottaa kuvan julkisesta monumentista tai maamerkistä ja sovellus kertoo sinulle, mikä se on.

Käyttäessäsi vuokra-autoa, ole tarkka sopimusta tehdessäsi. Tutustu huolellisesti vakuutusehtoihin, jolloin tiedät omavastuun määrän mahdollisessa onnettomuudessa tai kolarissa. Valtakunnalliset vuokrausketjut tarjoavat lisähintaan omavastuun pienentämistä, mikä on vieraassa maassa aina suotavaa. Ajoneuvoa vastaanottaessasi, tarkasta se huolellisesti ulkoa ja sisältä mahdollisten vikojen ja vaurioiden varalta. Vuokrasopimuksen yhteydessä on yleensä vauriosite, johon voit verrata havaitsemiasi vikoja. Vuokrausyritys saattaa yrittää velottaa sellaisista vaurioista, joita et ole tehnyt. Ajoneuvon vauriot ovat myös syytä valokuvata todistusaineistoksi ja kirjata ne sopimukseen. Ennen liikkeellelähtöä pyydä vuokranantajaa käymään läpi paikalliset liikennesäännöt ja kertomaan onnettomuusriskeistä tai kysy neuvoa mahdolliselta oppaalta. Muista, että liikennekulttuuri poikkeaa usein Suomen oloista.

Jos käytät ajoneuvoa turvattomilla alueilla, pidä ovet lukittuina vaikka olet ajoneuvossa sisällä. Ammattimaiset varkaat osaavat helposti anastaa tavaroita takapenkiltä tai takaluukusta esimerkiksi odottaessasi liikennevalojen vaihtumista. Älä myöskään pysähdy tien viereen apua pyytävän henkilön luokse siten, että auton ovia tai ikkunoita voidaan käyttää avuksi ajoneuvon tunkeutumisessa. Hätätilanteet voivat olla lavastettuja ja ne tulee hoitaa tapauskohtaisesti. Pyri kuitenkin aina hälyttämään apua viranomaisilta ja ohjaamalla tilanteeseen muitakin ulkopuolisia, jotta et ole tapahtumapaikalla yksin. Voit poistua tapahtumapaikalta, mikäli et ole syyllinen, eikä apuasi tarvita. Älä ota kyytiin tuntemattomia henkilöitä. Säilytä ajoneuvoa hotellin valvotussa parkkihallissa tai muussa valvotussa tilassa.

Huolla ajoneuvosi ennen pitkää matkaa. Ajoneuvon käytössä varaudu sen rikkoontumiseen tai polttoaineen loppumiseen siten, että pärjääät olemassa olevilla varusteilla useita tunteja ajoneuvossa ilman sähköä ja lämmitystä. Älä koskaan jätä arvoesineitä pysäköityyn ajoneuvon. Mahdollisessa onnettomuustilanteessa pyydä aina poliisi paikalle, joka kirjaa tapahtuman ylös. Ota valokuvia vaikka käsipuhelimella. Älä allekirjoita asiakirjoja, joita et ymmärrä, koska voit tällöin allekirjoittaa syyllisyytesi tietämättäsi. Rikostapauksissa sovelletaan pääsääntöisesti paikallista lakia. Ota muistiin myös todistajien yhteystiedot.

Vaikka kohteesi olisi turvallinen matkakohde, on sinun aina syytä noudattaa varovaisuutta. Taskuvarkauksien takia älä ota kaupungille mukaan suuria käteissummia, passia tai muita arvoesineitä. Yritä pysyä valaistulla kadulla tai liiku takseilla. Älä anna rahaa kerjäläisille, koska kyseessä on useimmiten järjestäytynyt toiminta ja joudut käsittelemään rahaa väkijoukon

keskellä, jolloin olet helppo kohde taskuvarkaille. Rahan antaminen sitä paitsi lisää pyytäjien määrää ympärilläsi, etkä enää hallitse tilannetta. Jos haluat auttaa paikallisia oloja, luovuta rahaa mieluummin humanitäärisille järjestöille tai osta paikallisia tuotteita. Älä käytä kalliita koruja tai kelloja, jotka herättävät varkaan mielenkiinnon. Älä luovuta puhelinta tai taulutietokonetta ulkopuoliselle ostaessasi niihin lisävarusteita. Ole valppaana, jos joku törmää sinuun. Törmäys on perinteinen varkaan harhautuskeino. Jos tulet ryöstetyksi, älä vastustele. Keskustele ryöstäjän kanssa asiallisesti. Anna hänelle hänen pyytämänsä asiat. Voit kertoa, että ystäväsi tulee kohta paikalle. Ryöstäjä pyrkii pois tilanteesta mahdollisimman pian. Paina ryöstäjän tuntomerkit mieleesi. Ilmoita viranomaisille heti ryöstön jälkeen.

Rikosriskikohteissa käytä valerahapussia sekä rahavyötä ja sijoita rahoja eri paikkoihin. Pidä aina vähintään yksi maksuväline erillään muista. Mikäli joudut pahoinpitelyn, ryöstön, murron tai vahingonteon kohteeksi, hakeudu lääkäriin ja tee ilmoitus poliisille. Siirtyessäsi lentokentältä hotelliin, valvo matkatavaroitasi taukoamatta. Älä jätä niitä asemarakennuksen lattialle, seinustoille tai taksijonoihin yksinään. Kanna omat laukkusi itse.

Asioidessasi pankissa, ota mukaasi vaikka matkakumppani tai työtoveri. Voit jakaa osan nostamiasi rahoista hänen kesken. Vie heti kun mahdollista luottokortti ja ylimääräiset rahat hotellin kassakaappiin. Älä nosta rahaa yöaikaan automaateista, sillä niitä on helppo pitää silmällä ja olet helppo ryöstön kohde. Jos joudut nostamaan rahaa pankkiautomaatista, suoja näppäimistö kokonaan kädellä tunnusluvun urkinnan vaikeuttamiseksi. Huomioi, että automaattiin on saatettu asettaa kamera näppäimistön yläpuolelle. Säilytä aina kuitit kaikista luottokorttimaksuista ja nostoista. Kuoleta kortti välittömästi, mikäli epäilet väärinkäytöstä. Voit ottaa käyttöön varaluottokortin ja välttää Internet -pankin käyttöä julkisilta tietokoneilta tietoturvariskien vuoksi. Jos joudut siirtelemään rahoja tileillä, käytä siihen omaa tietokoneettasi, jonka olet kytkenyt langattomasti Internetiin.

Asioidessasi kaupungilla tai ostoksilla, älä allekirjoita epäselviä sopimuksia äläkä lähde myyjän kanssa matkaan, jos he ehdottavat tapaamista jossakin toisessa paikassa. Älä myöskään anna viedä luottokorttia takahuoneisiin ja varmista mitä olet allekirjoittamassa. Vältä humaltumasta ja älä liiku tuntemattomien ihmisten kanssa yksin, pimeällä, puistoissa tai levottomilla alueilla. Vältä vieraisiin yksityisasuntoihin menemistä. Liikkuessasi kohteessa hotellista tapaamisiin, pyri käyttämään vaihtelevia reittejä. Kannettavaa tietokonetta ja muita elektronisia laitteita ei ole syytä näyttää julkisilla paikoilla. Se viestittää rikollisille, että sinulla on jotain arvokasta. Lisäksi se kertoo jotain asemastasi, koska monissa maissa nämä laitteet ovat vain rikkaiden käytettävissä. Tämä voi johtaa pahimmassa tapauksessa jopa itsesi sieppaamiseen lunnaiden toivossa.

Markkinoilla on tarjolla erilaisia paikantamiseen tarkoitettuja järjestelmiä. Niiden avulla organisaatiosi voi seurata paikkatietoasi. Useimmiten nämä järjestelmät perustuvat satelliittien avulla toteutettuun paikannukseen. Järjestelmällä voidaan seurata henkilöä, tavaraa tai ajoneuvoa. Seurattavan kohteen liikevektoreihin voidaan asettaa erilaisia raja-arvoja hälytykselle. Järjestelmään voidaan kytkeä helposti ulkoisia tilatietoja ja tuloja muista laitteista tai hälyttimistä. Parhaimpiin järjestelmiin voidaan asentaa etukäteen suunniteltu reitti, jolta poikkeaminen aiheuttaa hälytyksen. (Sicuro Group LLC 2014.)

5.2.5 Majoittuminen

Pyri käyttämään ulkomailla kansainvälisten tunnettujen ketjujen hotelleja, joilla on laatu-järjestelmä. Voit katsoa etukäteen, onko hotelli saanut suosituksia. Kuljeta mieluiten itse omat matkatavarasi huoneeseen. Pyydä saada huone 4 - 5 kerroksesta, joka on turvallisin. Tee lyhyt tarkastus huoneeseen ennen majoittumista. Tarkista sähkölaitteet ja raportoi vastaanottoon rikkinäisistä laitteista. Varmista myös ikkunoiden ja parvekkeen oven lukitus. Älä kerro ulkopuolisille huoneesi numeroa. Käydessäsi ruokailemassa, saunassa tai kuntosalilla, älä jätä huonekorttiasi valvomatta. Ollessasi huoneessa, älä avaa ovea tuntemattomille. Käytä oves- sa olevia turvavarusteita. (Scott 2010, 178.)

Arvotavaroita ja yrityksen luottamuksellista materiaalia tulee säilyttää aina hotellin kassa- kaapissa, mikäli ne eivät ole mukana. Ethän anna matkapuhelintasi tuntemattoman henkilön käyttöön ilman valvontaa. Älä jätä sitä myöskään hotellihuoneisiin tai muihin paikkoihin ilman lukitusta. Muista, että huoneisiin on aina pääsy hotellin henkilökuntaan kuuluvilla työntekijöillä. Hotellin ovet ja ikkunat kannattaa pitää suljettuina ja iltaisin on syytä kerätä ylimääräiset tavarat terassilta ja parvekkeelta sisälle. Varaudu myös siihen, että joku voi käydä huoneessasi yöaikaan, kun olet nukkumassa tai aamiaisella. Käytä siis varmuusketjua tai matkahälytysjärjestelmää tarpeen mukaan. Poistuessasi huoneesta jätä radio tai tv päälle ja ”do not disturb” kyltti oveen. Tässä voit käyttää hyväksesi pientä paristolla toimivaa radiota, joka ei ole riippuvainen hotellihuoneen sähköverkosta. Pieni kannettava infrapunatutkalla toimiva ovikello on monikäyttöinen apuväline.

Varaa aikaa tutustua majoitukseen liittyviin pelastautumisohjeisiin ja poistumisreitteihin. Opettele lyhyin tie ulos hotellista kokoontumispaikalle. Selvitä myös alkusammutusvälineiden ja lähimmän palopainikkeen sijainti sekä miten ne toimivat. Jos olet vähänkin epävarma jostakin turvallisuuteen liittyvästä asiasta, ota yhteyttä vastaanottoon tai oppaaseen. Tulipalotilanteessa ratkaisevinta on se, onko poistumisreitisi täyttynyt savukaasuista. Tällaisessa tapauksessa on turvallisinta jäädä huoneeseen, yrittää poistua ikkunan kautta tai viestittää pelastajille tilanteesta.

Älä anna pienten lasten oleskella yksinään parvekkeella. Älä myöskään jätä huonekaluja tai muita esineitä parvekkeen kaiteen lähelle siten, että lapsi voi kiivetä niiden päälle. Varo lasiovia, joita ei ole merkitty kunnolla. Niihin törmääminen on yleistä ja hajotessaan lasit voivat olla hengenvaarallisia.

Nukkuessa pidä käden ulottuvilla tärkeimmät tavarat hätäpoistumisen varalta. Näitä ovat pe-lastautumisnaamari, vaatteet, puhelin, lompakko, avain ja valaisin. Pidä arvotavarat kassakaapissa pussissa, jotta saat kaikki kerralla mukaan pikatilanteessa. Älä koskaan jätä roskakoriin papereita, joiden tietoja et halua saattaa ulkopuolisten tietoon. Varaudu äkkinäiseen poistumiseen. Pidä nukkuessa vähintään alusvaatteet päällä. Pikatilanteessa sinulla ei välttämättä ole aikaa pukeutua. Poistuessasi hotellista tee ennen lähtöä tarkistus huoneistoon ja kassakaappiin, ettei niihin jää mitään tarpeetonta.

5.2.6 Kriisitilanne

Kriisitilanteita ovat esimerkiksi luonnonmullistukset, suuronnettomuudet, poliittiset levottomuudet, sota ja aseelliset selkkaukset sekä laajat epidemiat (Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos 2014). Turvallisuustilanteen ylläpidon vuoksi kannattaa seurata aktiivisesti paikallisia tiedotusvälineitä.

Lähtökohtaisesti kohdemaan viranomaiset ovat kansainvälisen oikeuden mukaisesti vastuussa paitsi omien kansalaistensa, myös alueellaan oleskelevien ulkomaalaisten turvallisuudesta. Matkailijan pitääkin ensisijaisesti seurata ja noudattaa kohdemaan viranomaisten ohjeita. Ulkoministeriö ja Suomen edustustot ulkomailla palvelevat suomalaisia ja Suomessa pysyvästi asuvia ulkomaalaisia, jotka maailmalla liikkueensa tarvitsevat neuvoja ja apua vahinkotilanteissa, passi- ja konsuliasioissa ja mahdollisissa kriisitilanteissa. Jos kohdemaassa ei ole Suomen edustustoa, voit kääntyä toisen Pohjoismaan edustuston ja EU:n ulkopuolella myös jonkin toisen EU-maan edustuston puoleen. Vakavassa kriisitilanteessa ulkoministeriö avaa puhelinpäivystyksen, johon omaiset voivat ilmoittaa kriisialueella kateissa olevia lähiomaisiaan. Valmismatkalain mukaan matkanjärjestäjällä voi olla velvollisuus ennenaikaisen paluukuljetuksen järjestämiseen, jos matkaa ei voida toteuttaa vaarantamatta matkustajan henkeä tai terveyttä (Valmismatkalaki 1994, 16 §).

Ilmoita poikkeustilanteesta tai muuttuneesta matkareitistä yritystäsi tai yhteyshenkilöäsi kotimaassa. Kerro lähipäivien suunnitelmastasi ja koska otat seuraavan kerran yhteyttä. Suurissa luonnononnettomuuksissa voi paikallinen infrastruktuuri pettää kokonaan ja viranomaisten aktivoituminen kestää päiviä. Toimi tällöin nopeasti. Hanki perushyödykkeet itsellesi ja haakeudu turvalliselle alueelle. Pyri liikkumaan yhdessä muun matkaseurueen kanssa. On tärke-

ää, että joku ulkopuolinen tietää liikkeesi matkan aikana tarkkaan. Tällöin sinun perään aletaan selvittää, miksi et ole ilmoittautunut sovituksessa ajassa.

Mikäli tulet siepatuksi, pyri olemaan rauhallinen. Tärkeintä on yrittää pysyä hengissä. Tiedosta, että yli 90 % kaapatuista selviää hengissä koettelemuksesta (Spencer 2014, 337). Yritä mahdollisuuksien mukaan paeta ennen kuin sinua ollaan siirtämässä ajoneuvoon. Tähän auttaa huomion herättäminen julkisella paikalla, mikäli siihen on mahdollisuus. Kiinnitä ihmisten huomio metelöimällä ja vastustamalla. Älä kuitenkaan kärjistä tilannetta. Kun sinut alisteetaan, toimi ohjeiden mukaisesti. Tee paljon havaintoja äänistä, melusta, hajuista, valosta tai liikenteestä. Koeta pysyä selvillä ajan kulusta sillä silloin osaat arvioida paremmin myös kuljettua matkaa. Yritä jättää viestejä ulkomaailmaan, jos se on mahdollista. Näyttele huonokuntoisempaa kuin olet ja vetoa lääketarpeeseen tai sairauteen, jotta sinut vapautettaisiin. Älä liittoudu tai esitä vahvoja mielipiteitä vaan ole poliittisesti ja uskonnollisesti neutraali. Pyri olemaan täysin kriisin ulkopuolinen taho. Mikäli siepattuja henkilöitä on useita, älä erotu joukosta äläkä anna mitään syytä, miksi sinut huomattaisiin. Älä korosta asemaasi yrityksessä tai organisaatiossa (Turvallisuus & Riskienhallinta 6 2014, 32).

Rikollisjärjestöt pyrkivät pitämään kidnappauksen uhrit hyvässä kunnossa, koska heidän markkina-arvonsa säilyy ja mahdollisuus lunnaiden saantiin uudessakin tapauksessa paranee. Mikäli kyseessä on terrorismi, ei näin välttämättä kuitenkaan ole. Kidnappaus suoritetaan yleisimmin kotona tai matkalla. Tähän liittyy useimmiten aina etukäteistiedustelua, joten älä anna tuntemattomille mitään tietoa itsestäsi tai perheestäsi. (Scott 2009, 49 - 51.)

Itse kriisitilanteen hoitamisen ja siinä mukana olevien auttamisen lisäksi tulee organisaation huolehtia myös prosessien jatkuvuudesta kohdealueella. Sijaisuusjärjestelyt ja poikkeustilanteisiin suunniteltujen mallien käyttäminen ovat tässä avainasemassa. Myös turvallisuuden varmistamisesta kohteessa olevien muiden työntekijöiden osalta tulee huolehtia.

Wärtsilä Corporation turvallisuusjohtaja Heikki Hernesmaan mukaan kriisinhallintaan kuuluu paikallisen toimintaympäristön ymmärrys, verkoston luominen paikallisista, alueellisista ja kansainvälisistä kontakteista sekä tunnistaa, suunnitella, kontrolloida ja lievittää ilmiöitä, jotka ovat haitallisia organisaation toiminnalle. (Hernesmaa 2014.)

5.3 Toimenpiteet matkan jälkeen

Matkan jälkeen tehtävät toimenpiteet riippuvat siitä, millainen matka on ollut kysymyksessä. Kotimaan ja ulkomaan työmatkoilla on tehtävä erityyppisiä matkan jälkeisiä toimenpiteitä, kuin vapaa-ajan matkalla. Tässä kappaleessa matkan jälkeiset toimenpiteet on jaoteltu toi-

minnallisten kokonaisuuksien mukaan seuraaviin luokkiin: Tietoturvallisuus ja yritysvakoilu, ajoneuvot ja matkatavaran kuljetus, terveydentilan tarkkailu sekä kontaktit ja yhteydenotot.

5.3.1 Tietoturvallisuus ja yritysvakoilu

Jos toimit yrityksessä tai organisaatiossa avainasemassa, saattaa sinuun kohdistua yritysvakoilu. Matkan jälkeen on otettava se mahdollisuus huomioon, että matkaviestimeen on asennettu salakuunteluohjelmisto tai matkaviestimen paikkatiedon seuranta välitetään jollekin ulkopuoliselle taholle. Matkaviestimestä on saatettu kopioida sinne tallennettuja tietoja. Rikolliset tahot ovat voineet hankkia kyseiset tiedot matkaviestimestä, mikäli se on jätetty johonkin tilaan ilman valvontaa. Matkaviestimeen on saatettu murtautua myös Bluetooth -yhteyden tai langattoman Internet -yhteyden kautta.

Matkan jälkeen tulee seurata käytettyjen luottokorttien tai passitietojen mahdollista väärinkäyttöä. Jos matkalla on käytetty Internet -pankkiyhteyttä julkiselta koneelta, on syytä seurata pankkitilin maksuliikennettä. Julkiseen koneeseen on voitu asentaa näppäimistön tallenusominaisuus. Omassa käytössä oleva kannettava kannattaa tarkastaa virusten varalta perusteellisesti ja muissa koneissa käytettyä muistitikkua on syytä käyttää harkiten oman organisaation koneissa. Niihin on saatettu tahallisesti ladata vakoiluohjelmistoja, mikäli henkilö toimii avainasemassa yrityksessä tai hänen edustamansa organisaation on jollain tavalla rikollisten tai epätoivottujen tahojen kiinnostuksen alla. Kotimaan yhteyshenkilöille jaetut turvatietolomakkeet pitää kerätä takaisin, jotta ne eivät jää turhaan lojumaan tai joudu roskien mukana väriin paikkoihin.

5.3.2 Ajoneuvot ja matkatavaran kuljetus

Jos matkalla on liikuttu erikoisella tai kalliilla ajoneuvolla, tulee kiinnittää huomiota sen murtosuojausasteeseen. Ajoneuvon osoitetiedot on saatettu hankkia rikollisten haltuun. Ajoneuvoon on myös voitu asentaa edullinen ja yksinkertainen GPS seurantalaitte. Näiden keinojen avulla se on helppo paikantaa kotimaassaan ja tarvittaessa anastaa.

Rikolliset tahot kykenevät piilottamaan ajoneuvoon tai matkatavaroihin laittomasti maahan tuotavia esineitä tai aineita, joita uhriksi valittu henkilö tuo maahan tahattomasti mukanaan. Tähän toimintaan viittaa se, että kyseinen ajoneuvo tai matkatavara varastetaan pian matkan jälkeen. Tällaisen toiminnan uhriksi joutumista ennaltaehkäisee se, että pitää matkatavarat valvonnan alla ja ajoneuvon vartioidulla paikoitusalueella matkan aikana.

5.3.3 Terveydentilan tarkkailu

Erityisesti trooppista maista palaavaan matkailijan on syytä tarkkailla omaa kuntoaan matkasta palaamisen jälkeen. Jos erikoisia oireita esiintyy, on syytä hakeutua lääkärinhoitoon ja valmistautua kertomaan mahdollisimman tarkkaan, mitä on syönyt ja minkälaisessa maastossa on liikkunut. Mikäli on ollut seksisuhteessa ulkomaalaisen kanssa, on riskit tiedostettava ja niistä myös kerrottava lääkärille tarpeen mukaan. Osa infektioista saattaa oireilla vasta pitkänkin ajan kuluttua matkan jälkeen. Tällöinkin oireet on kyettävä yhdistämään matkaan (Matkalla maailmalla 2012). Työkykyä ja elimistön vastustuskykyä saattavat heikentää lisäksi matkustamiseen liittyvä raskaus tai aikaero. Palautumiseen on varattava riittävästi aikaa, jotta matkustaja on työkykyinen palattuaan takaisin varsinaiseen työpaikkaan.

Sellaista verta, jota ei ole asianmukaisesti testattu tarttuvien tautien varalta kuten HIV, hepatiitti B ja hepatiitti C, ei pitäisi siirtää kuin äärimmäisessä ja henkeä uhkaavassa tilanteessa. Mikäli olet onnettomuuden tai sairauden vuoksi saanut matkalla veren tai verivalmisteiden siirron, on syytä tehdä jälkepäin kotimaassa hepatiitti- ja HIV-testit. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2014, Matkailijan terveysopas.)

5.3.4 Kontaktit ja yhteydenotot

Matkan jälkeen on syytä seurata kohdemaasta tai ulkomailta saapuvia yhteydenottoja. Osa näistä on normaaleita matkaan ja matkan aiheeseen liittyviä, mutta osa saattaa olla yhteystietojen vuotamisen aiheuttamia kalasteluyrityksiä mahdollista rikollista toimenpidettä varten. Pyri vastaamaan vain luottamiisi osoitteisiin ja kontakteihin. Asiaa helpottaa, mikäli kirjoittaa matkan aikana saadut kontaktit järjestelmällisesti muistiin.

Tässä luvussa on kuvattu, mitä matkustajan tai matkalle lähtijän organisaation tulee käytännössä huomioida ennen matkaa, matkan aikana ja matkan jälkeen. Luvussa esitettyjä ohjeita tukee liite kaksi, jonka avulla voidaan varmistaa, että asiat ovat varmasti tehty.

6 Tulosten arviointi ja johtopäätökset

Tässä luvussa esitetään tutkimuksen keskeiset tutkimustulokset ja johtopäätökset. Luvussa arvioidaan myös tutkimuksen luotettavuutta ja mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita.

Tämän tutkielman tuloksena syntynyt matkustusturvallisuusohjelma auttaa kohderyhmää arvioimaan matkaan kohdistuvia uhkia ennakoita. Tärkeää osaa raportista näyttelee linkkilista, jonka avulla lukija löytää tiedon alkulähteen, josta voi käydä hakemassa tarkempia yksityiskohtia. Uhkien tiedostamisella pyritään vaikuttamaan suoraan turvallisemman matkustamisen käyttäytymismalliin. Yksityiskohtaista ja kaikkeen vastauksen antavaa matkustusturvallisuusohjelmaa ei turvallisuusjohdon koulutusohjelman tutkielman resurssien puitteissa ollut mahdollista toteuttaa.

Raportin ohjeessa on keskitytty yleisimpiin uhkiin, joista syntyvät riskit ovat todennäköisimpiä. Riskien vaikuttavuus ei ole ollut ratkaisevaa oppaan teemoja valittaessa. Nämä uhat ovat kuvattu luvussa viisi, joka vastaa myös varsinaiseen tutkimuskysymykseen, mitä toimenpiteitä matkustajan ja organisaation tulee huomioida ja toteuttaa turvallisen matkan varmistamiseksi. Tarkentavaan tutkimuskysymykseen, mitä merkitystä matkustajan turvallisuuden varmistamisessa on turvallisuusjohtamisen näkökulmasta, vastataan luvussa kolme.

Tutkimus osoitti, että hajallaan olevasta matkustusturvallisuuteen liittyvästä ohjeistuksesta oli mahdollista laatia lyhyt ja tiivis ohjelma. Työnantajan huolehtimisvelvollisuus työntekijöistä korostuu matkustettaessa pääasiallisen työntekopaikan ulkopuolelle, jossa uhat ovat erilaiset. Turvallisuusjohtamisen näkökulmasta yrityksen työntekijöiden matkustaminen tulee sisällyttää organisaation riskienhallintaprosessiin.

Virkasuhteessa olevien henkilöiden osalta Valtion matkustussääntöön olisi hyvä saada oma kappale koskien matkustusturvallisuutta, mikä yhtenäistäisi matkustamiseen liittyviä turvallisuuskäytäntöjä valtionhallinnossa. Uhat ovat muuttuneet kuluneen vuosikymmenen aikana ja viranomaisten suorittamiin matkoihin kohdistuu uusia uhkia muun muassa terrorismin vuoksi.

Vaikka kaikkia matkan turvalliseen onnistumiseen johtavia toimenpiteitä ei kyetä tekemään, on asioiden tietoisuudella suuri merkitys matkan turvallisuuden toteutumisessa. Tämän matkustusturvallisuusohjelman avulla henkilö ja organisaatio kykenevät vähentämään matkustusturvallisuuteen liittyviä uhkia sekä pienentämään niistä aiheutuvia riskejä. Parhaimmassa tapauksessa henkilö kykenee jatkamaan matkaa tilanteessa, mikä olisi aikaisemmin johtanut koko matkan keskeytymiseen. Tällä on luonnollisesti merkitystä myös organisaatiolle projektin eteenpäin viemisessä ja loppuun saattamisessa maineenhallinnasta puhumattakaan. Jos lop-

putuloksena arvioidaan syntynyttä matkustusturvallisuusohjelmaa, voidaan todeta sen olevan onnistunut.

Tutkielman luotettavuuden mittaaminen on vaikeaa. Matkustusturvallisuudessa ei ole oikeita ja vääriä toimintatapoja, koska myös sattumalla on merkitystä erilaisten ilmiöiden tapahtumiseen ja riskien toteutumiseen. Näihin vaikuttavat lisäksi epätyypilliset prosessit ja kolmannen osapuolen epäennustettava käyttäytyminen. Oikeiden toimintatapojen käytänteet perustuvat yleisesti tunnettuihin ja turvalliseksi tiedostettujen asioiden tekemiseen, joita tähän raporttiin on pyritty keräämään. Lopputulos mitataan onnistuneen ja turvallisen matkan toteutuessa tätä matkustusturvallisuusohjelmaa hyväksi käyttäen. Näin ollen luotettavuutta voidaan mitata oppaan menettelytapojen käyttökelpoisuuden kautta. Lisäksi liitteiden käytön intensiteetti voi toimia myös yhtenä luotettavuuden mittarina.

Kehittämisen prosessin arvioinnin osalta on päästy tavoitteeseen. Tulosten jalkauttaminen on mahdollista siten, että kirjoittajan organisaatiossa uudistetaan matkustusturvallisuusohjeet ja normisto tämän tutkimusraportin tuloksia hyväksi käyttäen. Tämä on ajankohtaista, koska kirjoittajan oman organisaation matkustusturvallisuusohjeisto on vanhentunut.

Jatkotutkimuksen aiheena voi olla organisaation matkustusturvallisuusohjeen tai -ohjelman laatiminen huomioiden kyseisen organisaation liiketoiminnan ominaispiirteet ja siihen liittyvät matkustusturvallisuuteen liittyvät erityiset riskit. Toimiala huomioiden pitää tutkia tarkasti, miten matkustusturvallisuuden varmistamiseksi asia tulee tehdä. Mitä tulee tehdä, ei enää riitä.

Lähteet

Aalto Pro. 2013. Aalto yliopiston täydennyskoulutus. 13. Turvallisuusjohdon koulutusohjelman aloituksen koulutusmateriaali 12.11.2013.

Amnesty International. 2014. Kuolemanrangaistusraportti 2013. Viitattu 24.3.2015.
<https://www.amnesty.fi/kuolemanrangaistusraportti-2013-teloitusten-maara-kasvoi-mutta-yha-harvempi-teloittaa/>

Aro, M. 2014. Henkilöstön kansainvälinen matkustusturvallisuus. Case Vaasan ammattikorkeakoulu. Vaasan ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Viitattu 22.4.2015.
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/70068/Aro_Maarit.pdf?sequence=1

Autoliitto. 2015. Vuokrauksen peruseriaatteita. Viitattu 24.3.2015.
http://www.autoliitto.fi/matkailu/vinkit/automatkalle/auton_vuokraus/

Benyik, L. 2006. Turvallista matkaa: Miten vältät pahimmat karikot. Tampere: Cityoffset Oy.

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2015. Yritysturvallisuuden osa-alueet. Ulkomaantoimintojen turvallisuus. Viitattu 16.4.2015. <http://ek.fi/wp-content/uploads/Ulkomaantoimintojen-turvallisuus.pdf>

Emergency Medical Assistance. 2015. Viitattu 17.2.2015.
<http://www.ema.fi/palvelut/matkustajan-laakaripalvelu-ja-potilassiirrot.html#linksbar>

Finnish Red Cross. Learn first aid. 2015. Viitattu 17.2.2015. <https://www.redcross.fi/learn-first-aid/first-aid-instructions>

Forsberg, M. 2015. Turvallisuusasiantuntijan haastattelu 13.3.2015. Ulkoministeriö.

Hernesmaa, H. 2014. Turvallisuuspäällikkö. Wärtsilä Corporation. Luentomateriaali. 13. Turvallisuusjohdon koulutusohjelma. Henkilöstön turvaaminen ulkomaan komennuksilla.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino.

Iivari, P. 2012. Matkailun turvallisuus. Rovaniemi: Korpipyvä Oy.

Iltalehti. 2015. Matkailu. Turvallisuus. Viitattu 17.2.2015.
<http://www.iltalehti.fi/matkailu/matkaajankasikirja/turvallisuus.shtml>

Inspecta Group. 2013. OHSAS 18001 Työterveys- ja työturvallisuusjärjestelmän sertifiointipalvelut. Viitattu 3.4.2015.
<http://www.inspecta.com/fi/Palvelut/Sertifiointi/Jarjestelmasertifiointi/Tyoterveys--ja-tyoturvallisuusjarjestelman-sertifiointi-OHSAS-18001/>

Interpol. 2015. Viitattu 17.2.2015. <http://www.interpol.int/Crime-areas>

Isoherranen, M. 2015. Matkustuksen hallinnan vastaavan asiantuntijan puhelinhaastattelu 20.4.2015. Hansel Oy. Helsinki.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. 2015. Yleiset valmismatkaehdot. Viitattu 27.2.2015.
<http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Ostaminen-myyminen-ja-sopimukset/sopimukset/vakiosopimusehdot/yleiset-valmismatkaehdot/>

Lehtomäki, M. 2011. Matkustusturvallisuusopas Laurea ammattikorkeakoulun käyttöön. Laurea ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Viitattu 18.4.2015.
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/36013/Lehtomaki_Matias_ONT.pdf?sequence=1

Lomakuume.net. 2011. Matkailijat huijausten kohteena. Viitattu 17.2.2015.

<http://www.lomakuume.net/v2/artikkelit/turistihuijaukset>

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus. 2015. Matkailijan lääkkeet. Viitattu 1.3.2015.

http://www.fimea.fi/vaestolle/matkailijan_laakkeet

Matkalla maailmalla. 2012. Viitattu 17.2.2015.

<http://www.matkallamaailmalla.fi/14.Turvallista%20matkaa.html>

Miettinen, J. E. 2002. Yritysturvallisuuden käsikirja. Jyväskylä: Talentum Media Oy.

Nurminen, O. 2014. Palvelujohtaja. SOL Palvelut Oy. Luentomateriaali. 13. Turvallisuusjohdon koulutusohjelma. Työntekijä ja turvallisuus.

Närvänen, S. 2010. Area matkatoimisto Flyer. Virkamies maktustaa fiksummin. Hanselin palveluhankintayksikön päällikön artikkeli. Viitattu 22.4.2015.

<https://www.area.fi/area/a flyer/archive/a flyer0210/page4.html>

Ojasalo, K. Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2010. Kehittämistyön menetelmät. Helsinki: WSOY pro Oy

Oulun kaupunki. 2015. Nettinappi. Perustietoa matkalle. Viitattu 17.2.2015.

<http://www.nettinappi.fi/tietoalue/maailmalle/perustietoa-matkalle/terveys-ja-turvallisuus/>

Ponemon Institute. 2008. Airport Insecurity. The Case of Missing & Lost Laptops. Viitattu 1.3.2015. http://www.dell.com/downloads/global/services/dell_lost_laptop_study.pdf

Rantapallo. 2015. Matkavinkit. Näin matkustat turvallisesti. Viitattu 17.2.2015.

<http://www.rantapallo.fi/matkavinkit/ulkoministerion-viisi-vinkkia-suomalaisille-nain-matkustat-turvallisesti/>

Sarpila, P. 2012. Lakisääteinen ja muu vakuutusurva. Kansainväliset työskentelytilanteet. If vahinkovakuutusyhtiö Oy. Viitattu 24.3.2015.

<http://users.abo.fi/jkiikola/ASG/Pekka%20Sarpila%20-%20Fo%CC%88rsa%CC%88kringar.pdf>

Scott, A. 2010. Managing Security Overseas. Protecting Employees and Assets in Volatile Regions. New York: CRC Press.

Sicuro Group LLC. 2014. Tracking Solutions. Viitattu 8.4.2015.

<http://www.sicurogroup.com/Personnel-Tracking.html>

Spencer, T. 2014. Personal Security. Guide to International Travelers. New York: CRC Press.

Suomen Standardisoimisliitto SFS. 2007. OHSAS 18001. Työterveys- ja työturvallisuusjohtamisjärjestelmät -standardi. 3. painos.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Matkailijan terveysopas. Viitattu 24.3.2015.

<http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/ktl.mat>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Tapaturmat liikenteessä. Viitattu 24.3.2015.

<https://www.thl.fi/fi/web/tapaturmat/lapset-ja-nuoret/nuoret/tapaturmat-liikenteessa>

Tripadvisor.in. 2015. Viitattu 17.2.2015. <http://www.tripadvisor.in/Restaurants-g4-Europe.html>

Turvallisuus & Riskienhallinta lehti 6/2014. Forssa: ForssaFPrint.

Työturvallisuuslaki. 2002. Viitattu 3.4.2015.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Ulkoministeriö. 2015. Ajankohtaista. Matkustustiedotteet. Viitattu 17.2.2015.

<http://www.formin.fi/public/default.aspx?nodeid=15150&contentlan=1&culture=fi-FI&listFocus=7827&listMode=1&page=1>

Ulkoministeriö. 2015. Palvelut. Matkalla. Viitattu 24.3.2015.

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=42122&contentlan=1&culture=fi-FI>

Ulkoministeriö. 2013. Palvelut matkailijoille. Viitattu 17.2.2015.

<http://formin.finland.fi/public/download.aspx?ID=24249&GUID={52118217-43B4-4B4B-9AE8-FF2EA88E31BD}>

Vallaskangas, L. 2015. Kansainvälisen henkilöavun päällikön haastattelu 20.4.2015. Suomen Punainen Risti.

Valmismatkalaki. 1994. Viitattu 27.2.2015.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941079>

Valtiovarainministeriö. 2008. Ehdotus valtion matkustusstrategiaksi. Helsinki: Edita Prima Oy. Viitattu 22.4.2015.

http://www.2014.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/08_muut_julkaisut/20081003Ehdotu/Matkatyoeryhmaen_raportti_+_KANNET.pdf

Valtiovarainministeriö. 2015. Valtion matkustussääntö. Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

Vehviläinen, A. 2015. HSE spesialistin haastattelu 9.3.2015. Metso Oyj.

World Health Organization. 2015. International travel and health. Travel-related risks. Viitattu 22.2.2015. http://www.who.int/ith/precautions/travel_related/en/

Kuvat

Kuva 1: Viitekehys	7
Kuva 2: Matkailijan riskien arvioon ja suojautumistarpeeseen vaikuttavia tekijöitä	18

Liite 1. Hyödylliset linkit

Viranomaiset ja Järjestöt	Kuvaus	Linkki
Ulkoministeriö	Matkustustiedotteet Edustustot ja konsulaatit Matkustusasiakirjat	www.formin.fi Matkustusturvallisuus.fi http://matkustusturvallisuus.fi/ Maailma yllättää, ihmisten kertomuksia kohteista http://maptionnaire.com/fi/312 Matkustustiedotteet http://www.formin.fi/public/default.aspx?nodeid=15150&contentlan=1&culture=fi-FI&listFocus=7827&listMode=1&page=1 Edustustot ja konsulaatit http://www.formin.fi/public/default.aspx?nodeid=15131&contentlan=1&culture=fi-FI Fiksu varautuu matkaan http://formin.finland.fi/public/download.aspx?ID=69470&GUID=%7b0DF5C61E-702F-4F44-B587-0BEFEB06537%7d
Interpol	Maakohtainen rikostilanne	http://www.interpol.int/Crime-areas
CIA	World Factbook	https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/
US Department Of State	Information for U.S. citizens traveling and living abroad	http://travel.state.gov/content/travel/english.html
UK Government	Foreign & Commonwealth Office	https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-office
Harvard Global Support Services	Matkustusturvallisuustilanne maittain	https://www.globalsupport.harvard.edu/travel-tools/travel-risk-ratings

Emergency Medical Assistance	Lääkäritasoinen siirto kotimaahan Hoidon valvotaan ja sairaalan ulkopuoliseen hoitoon erikoistunut organisaatio	www.ema.fi
Kansanterveyslaitos	Tarvittavat rokotteet Matkailijan terveysopas	www.ktl.fi www.ktl.fi/publications/matkailijan/etusivu.html
Terveyden ja hyvinvoinnin laitokset	Tarvittavat rokotteet Matkailijan terveysopas	www.thl.fi http://www.ktl.fi/portal/suomi/julkaisut/oppaat_ja_kirjat/matkailijan_terveysopas/
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus	Lääkkeiden tuonti- ja vientirajoitukset	http://www.fimea.fi/vaestolle/matkailijan_laakkeet
Tulli	Lääkkeiden tuonti- ja vientirajoitukset Tullin ohjeita matkustajalle	http://www.tulli.fi/fi/yksityisille/matkailijat_muuttajat/laakkeet/index.jsp http://www.tulli.fi/fi/suomen_tulli/julkaisut_ja_esitteet/Esitteet/tiedostot/ohjeita_matkustajille_2014_A4.pdf
National center for infectious diseases	Tartuntavaarallisten tautien esiintyneisyys	www.cdc.gov/travel/
Finavia	Lentomatkustamiseen liittyvät rajoitteet ja toiminta-ohjeet Helsinki-Vantaan lentokentän turvatarkastukset	www.finavia.fi
Suomen poliisi	Passi Henkilökortti	www.poliisi.fi
Ingo Nord	Varautuminen venäjällä sattuviin liikennevahinkoihin	www.ingonord.com
SOS-International A/S	Lääketeolliset neuvontapalvelut pohjoismaisilla kielillä ja eng-	www.sos.dk

	lannilla	
Autoliitto	Matkustusohjeita erityisesti automatkailusta	www.autoliitto.fi
Ilmailuhallinto	Lentomatkustamiseen liittyvät rajoitteet ja toiminta-ohjeet	www.ilmailuhallinto.fi
Suomen matkatoimistolan liitto ry	Monipuolista tietoa matkailusta	www.smal.fi
Kilpailu- ja kuluttajavirasto	Yleiset valmismatkaehdot	http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Ostaminen-myyminen-ja-sopimukset/sopimukset/vakiosopimusehdot/yleiset-valmismatkaehdot/
Lonely planet	Tietoa eri maista	www.lonelyplanet.com
Infologue.com	Terrorismitapausten seurantasivusto	http://www.infologue.com/terrorism-monitor/
UNHCR	Katsauksia eri maiden turvallisuustilanteesta	http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e3b9f272.html
World standards	Eri maiden sähköverkkojen jännitteet ja pistokkeiden muodot	http://users.telenet.be/worldstandards/electricity.htm#plugs
Transportation Security Administration	Yhdysvaltain matkustus-turvallisuusviranomaisen, kansainvälinen TSA lukko matkalaukkuun.	http://www.tsa.gov/travelers/airtravel/assitant/locks.shtm

Säätiedot	Kuvaus	Linkki
NOAA	Yhdysvaltalainen luonnon tilaa seuraava sivusto	http://www.noaawatch.gov/
Weather display	Maaailman ajantasainen säätieto	http://www.weather-display.com/index3.php
intellicast.com	Trooppisten myrskyjen ajantasainen seurantasivusto	http://www.intellicast.com/Storm/Hurricane/Track.aspx

Tsunami Alarm System	Tsunami ja maanjäristysvaroitussjärjestelmä	http://www.tsunami-alarm-system.com/en/index.html
World climate	Kaupunkikohtainen sää	http://www.worldclimate.com/
Weatherbase	Kaupunkikohtainen sää	http://www.weatherbase.com/search/search.php3?query=Tampere
World weather	YK:n meteorologinen oorganisaatio	http://www.worldweather.org/

Muita	Kuvaus	Linkki
United States Department of Agriculture Personnel and Document Security Division	Matkustusturvallisuusriskejä	http://www.dm.usda.gov/ocpm/Security%20Guide/T4travel/Intro.htm
The IFRC Learning platform	Turvallisuuden verkkokoulutusta	https://ifrc.csod.com/client/ifrc/default.aspx

Vakuutusyhtiöt	Kuvaus	Linkki
Vakuutus ja rahoitusneuvonta	Vakuutusvertailut Matkustusohjeita	www.fine.fi http://www.fine.fi/userfiles/file/Matkavakuutukset10.pdf
Lähivakuutus	Matkavakuutukset Matkustusohjeita erityisesti automatkailusta	www.lahivakuutus.fi
Aktia	Matkavakuutukset	www.aktia.fi
Tryg	Matkavakuutukset	www.tryg.fi
Eurooppalainen	Matkavakuutukset	www.eurooppalainen .fi
Pojola	Matkavakuutukset	www.pohjola.fi
Fennia	Matkavakuutukset	www.fennia.fi
If Vahinkovakuutus yhtiö	Matkavakuutukset Turvallisuuskortteja	www.if.fi

Tapiola		www.tapiola.fi
Turva		www.turva.fi
Pohjantähti		www.pohjantahti.fi
Mandatum life		www.mandatumlife.fi
Lloyd's		https://www.lloyds.com/

Matkanjärjestäjät	Kuvaus	Linkki
Kaleva travels	Kattavat ohjeet matkustamiseen liittyvistä asioista	http://www.kalevatravel.fi/matkainfo/fi_FI/eetusivu/
Olympia	Yleisiä ohjeita	http://www.olympia.fi/pages.asp?pageID=128
Trip advisor	Matkailijoiden havaintoja ravintoloista, hotelleista, paikoista	http://www.tripadvisor.in/Restaurants-g4-Europe.html

Turvallisuusvarusteet	Kuvaus	Linkki
Peltaco Oy	Paloturvallisuusvarusteet	www.peltaco.com
Suunto Oy	Häkäpelastautumishuiput Ensiapupakkaukset	http://www.suunto.com/fi-FI/Urheilukellokokoelmat/
Autoliitto	Paikantavat kellot	http://www.autoliitto.fi/matkailu/
Securo Group LLC	Turvavarusteita ja ohjeita Paikannusjärjestelmiä	http://www.sicurogroup.com/Personnel-Tracking.html

Liite 2. Matkavalmisteluiden toimenpideluettelo

Tietojen kartoittaminen

- Kohdemaan turvallisuustilanne UM:n sivuilta
- Kohdemaan turvallisuustilanne kaupallisilta toimijoilta
- Kohdemaan sää vierailun aikana
- Kohdemaan juomaveden laatu (matkanjärjestäjä / paikalliset hotellit)
- Maahantuontimääräykset (esim. elintarvikkeet)
- Viisumin hakeminen
- Passin minimi voimassaoloaika / Schengen alueella henkilökortti
- Tarvittavat rokotukset, niiden itämisaika ja tarvittava annosmäärä
- Matkavakuutuksen hankinta ja kattavuus (esim. laitesukellus / ajonvakuutus Itä-Euroopassa)
- Kohdemaan liikenteen ajopuoli (oikea / vasen)
- Oman vakuutusyhtiön edellyttämät lisäturvallitteet autoon (rattilukko, sammutin jne.)
- Vierailukohdetta lähin Suomen / EU:n edustusto
- Vierailualueen lähimmät lääkäritasoiset hoitopaikat ja vakuutusyhtiön yhteistyö lääkäriasema
- Vierailualueen lähimmät poliisiasemat
- Kohdemaan valuutta ja sen saatavuus Suomesta
- Luotettavien hotellien kartoittaminen ja niiden varustelutaso
- Vartioidun parkkialueen selvittäminen majoituspaikan lähellä
- Kohdemaan sähköverkon jännite ja pistokkeiden muoto (World standards sivusto)
- Kohdemaan gsm-verkon taajuus ja kattavuus (oma teleoperaattori Suomessa)
- Kohdemaan Suomen edustustot tai muu lähin tuki

Valmistelu

- Matkustusilmoitus Ulkoministeriöön
- Turvatietolomakkeet ja niiden riittävä jakaminen
- Vakuutukset
- Matkustusasiakirjat
- Rokotteet
- Rokotuskortti
- Allergiapassi
- Eurooppalainen sairausvakuutuskortti (ETA alue)
- Kriisitilannesuunnitelman läpikäynti tai tarvittaessa sen laadinta oman organisaation turvallisuushenkilöstön kanssa
- Kriittisimmät yhteystiedot paperille
- Kopiot matkustusasiakirjoista
- Kopiot hotelli / lentovarauksista
- Kopiot kaikista kriittistä asiakirjoista luotettaville yhteyshenkilöille
- Varajärjestelyt työpaikalla
- Matkapyynnön tekeminen tai matkan hyväksyminen organisaation käskemällä tavalla
- Selvitä yrityksen tietoturvakäytänteet kohdemaan osalta
- Älä jätä sosiaaliseen mediaa/ puhelinvastaajaan tietoa poissaolostasi
- Älä päivitä matkan aikana sosiaalista mediaasi ulkomaan kertomuksilla
- Puhelimen valmistelu, tarvittaessa erillinen työpuhelin
- Lompakon ja vaelompakon valmistelu
- Varaluottokortin hankinta
- Varaa mukaan Internet -pankkitunnukset
- Jaa matkarahat useamman pankin tilille

- Riittävästi kohdemaan valuuttaa
- Rahat ja luottokortit säilytetään eripaikoissa vaatekassasta
- Varaa lapselle oma istumapaikka
- Varaa lennon ajaksi pitkähihaiset ja -lahkeiset huonosti palavat vaatteet, hansikkaat, päähine ja hyvät kävelykengät
- Käsimatkatavarat (lamppu, kuivaruokaa, käsidesinfointihuuhe, metallinen hypotermiapeite)
- Lääkkeet ja reseptit
- Reseptilääkkeiden reseptit ja alkuperäispakkaukset
- Varasilmälasit
- Häkäpelastautumisnaamari
- Sammutuspeite
- Tietokoneen ja muistitikun valmistelut kuten varmuuskopiot
- Lemmikkieläimen passi eläinlääkäriltä
- Merkitse matkatavarasi
- Varaa riittävästi aikaa turvatarkastukseen
- Omia sekä perheenjäsenten valokuvia
- Täyteen ladattu USB- lisävirtalähde

Kodin valmistelu

- Yhteyshenkilön käynnit (pidemmällä matkalla)
- Avaimet ja hälytinalitteiston tunnusluku yhteyshenkilölle
- Keskeytä päivälehtien tilaukset ”ei mainoksia lappu” laatikkoon
- Säädä ilmastointi ja lämmitys minimiin
- Sulje päävesihanat ja kodinkoneiden tulot
- Poista kodinkoneet verkkovirrasta
- Sovi lumenluonti talvella

- Älä muuta kodin ulkoasua sellaiseksi, ettei siellä oltaisi pitkään aikaan
- TV, radio, tietokone irti sähkö- ja antenniverkosta
- Sovi palveluntuottajien kanssa laskujen maksujärjestelyistä

Valmistelut automatkailua varten

- Kohdemaan navigaattorikarttojen lataaminen päätelaitteelle
- Määräaikaishuolto
- Kattava ensiapupaketti ja sen käytön opettamien kanssa matkustajille
- Huomioliivit ja valaisin
- Vararengas / täyttöpullo
- Autoliiton jäsenyys ja kohdealueen yhteistyökumppanit (autoliitto)
- Käsisammutin
- Varapolttoainetta ja voiteluöljyä
- Kansainvälinen ajokortti
- Varapolttimot autoon
- Vahinkoilmoitus lomakkeita vakuutusyhtiötä varten
- Todiste ajoneuvovakuutuksesta
- Rekisteröintitodistus
- Valtakirja sellaiselle kuljettajalle, jonka nimi ei näy omistajana tai haltijana
- Vihreä kortti (YK:n sopimuksen mukainen ajoneuvovakuutustodistus)
- Silmälasimääräys
- Ajoneuvovakuutusten tarve ja korvauskäytännöt kohdemaassa
- Selvitä turvalliset kohteet reitin varrella

Matkan aikana

- Huolehdi tietoturvasta
- Ei kaikkia yrityksen/ organisaation avainhenkilöitä samaan kulkuvälineeseen tai huoneeseen.
- Älä korosta mahdollista virkamies/ yritysasemaasi
- Pukeudu kuten paikalliset/ huomiota herättämättömästi
- Ruokaile sellaisissa paikoissa, joita matkanjärjestäjät tai omatoimimatkailijat suosittelvat (Trip advisor sivusto)
- Käytä pulloitettua vettä ja vältä jääkuutioita
- Älä jätä juomaasi ja ruokaasi ilman valvontaa
- Varo liiallista päihtymistä (vakuutusyhtiö ei välttämättä kata päihtyneenä tapahtuneita vahinkoja)
- Älä sekaannu huumeisiin ja vältä liikkumista huumeiden käyttäjien kanssa
- Mikäli sairastut ota yhteyttä matkan järjestäjään / vakuutusyhtiöön ja sopimuslääkäriin
- Älä osta muinaismuistoja / uhanalaisia eläimiä ja kasveja

Liikkuminen

- Pidä varapuhelin erillään muista arvoesineistä
- Vältä liikkumista sivukujilla ja syrjäseuduilla
- Käytä vain laillisia takseja. Varmistu, että kuljettaja tietää mihin ajaa
- Sovi kuljettajan kanssa matkan hinta ennen kuin lähdette liikkeelle
- Jaa rahat eripuolille keho, käytä valerahapussia
- Valvo matkatavaroita kaikissa tilanteissa
- Ole erityisen valpas liikenteessä
- Vuokra-auton vakuutusehdot

- Vuokra-auton tarkastaminen ja kuvaaminen yhdessä liikkeen kanssa käyttöönotto-
kastuksen yhteydessä. Huomautukset kannattaa kirjata ja allekirjoittaa todistajien
läsnä ollessa.
- Pidä auton ovet lukittuna liikenteessä
- Älä pysähdy auttamaan tiensivuun jääneitä
- Onnettomuustilanteessa valokuvaa yleistilanne ja yksityiskohdat
- Kirjaa ylös todistajien yhteystiedot
- Älä allekirjoita mitään, mitä et ymmärrä täysin
- Älä säilytä autossa mitään arvokasta
- Pyri nostamaan käteinen pankista. Suojaa näppäimistö automaattista nostaessasi. Säi-
lytä ylimääräiset rahat tallelokerossa.
- Seuraa paikallisia uutisia ja tiedotusvälineitä

Majoittuminen

- Asenna majoitushuoneeseesi matkapalvaroitin ja varashälytin
- Pidä arvoesineet pussitettuna turvasäilössä
- Jätä luottamuksellinen materiaali turvasäiliöön poistuessasi huoneesta
- Tarkasta hätäuloskäynnit ja sammuttimet
- Majoitu 2 - 7 kerrokseen (murto ja paloturvallisuus)
- Pidä vaatteet, valaisin ja arvoesineet sellaisessa paikassa, josta saat ne nopeasti, mi-
käli majoitustilassa sattuu tulipalo
- Pidä nukkuessasi lähettyvillä pientä laukkua, jossa valaisin, poistumishuppu, vaate-
kerta ja rahaa muutaman päivälle

Matkan jälkeen

- Kodin turvajärjestelmän tunnusluvun vaihtaminen
- Tietoturvalomakkeiden ja kopioiden kerääminen takaisin

- Kerää luottokorttilaskut ja matkalla syntyneet kuitit yhteen kirjekuoreen sekä säilytä niitä riittävä aika
- Luottokortin laskutuksen seuranta
- Internet -pankin seuranta
- Puhelimen ja tietokoneen virustarkastus
- Mikäli laukkusi / autosi varastetaan tai niistä viedään jotain, ilmoita se välittömästi poliisille ja kerro ulkomaan matkasta
- Terveystilan tarkkailu
- Mahdollinen debriefing kriisitilanteen jälkeen

Liite 3. Turvatietolomake

TURVATIETOLOMAKE

Yleiset kohdat matkailija 1

Matkailijan nimi	
Henkilötunnus	
Kotiosoite	
Kotikunta	
Passinnumero	
Passin voimassaoloaika	
Matkapuhelinnumero ulkomailla	
Matkailijan vakuutusyhtiö	
Vakuutusyhtiön yhteystiedot	
Vakuutusyhtiön hätäpuhelinnumero	
Matkavakuutusnumero	
Työnantajan yhteystiedot	
ICE yhteyshenkilö tapaturman sattuessa kotimaassa	
ICE Yhteyshenkilö tapaturman sattuessa kohdemaassa	
Pituus ja paino	
Erityistuntemerkit	
Puolison nimi	
Lasten nimet	
Allekirjoituksen malli	
Hammaslääkärin yhteystiedot	
Säännöllisen lääkityksen tarve	
Veriryhmä	
Luottokorttien tiedot ja puhelinnumero, josta kortit voi kuolettaa	
Ennakolta sovittu turvatietokysymys henkilön identiteetin varmistamiseksi	

Yleiset kohdat matkailija 2

Matkailijan nimi	
Henkilötunnus	
Kotiosoite	

Kotikunta	
Passinnumero	
Passin voimassaoloaika	
Matkapuhelinnumero ulkomailla	
Matkailijan vakuutusyhtiö	
Vakuutusyhtiön yhteystiedot	
Vakuutusyhtiön hätäpuhelinnumero	
Matkavakuutusnumero	
Työnantajan yhteystiedot	
ICE yhteyshenkilö tapaturman sattuessa kotimaassa	
ICE Yhteyshenkilö tapaturman sattuessa kohdemaassa	
Pituus ja paino	
Erityistuntomerkit	
Puolison nimi	
Lasten nimet	
Allekirjoituksen malli	
Hammaslääkärin yhteystiedot	
Säännöllisen lääkityksen tarve	
Veriryhmä	
Luottokorttien tiedot ja puhelinnumero, josta kortit voi kuolettaa	
Ennakolta sovittu turvatietokysymys henkilön identiteetin varmistamiseksi	

Koti

Murtohälytinjärjestelmän suojakoodi	
Asunnon erityispiirteet (Sähköpääkytkin, vesitulot jne.)	

Auto

Merkki ja malli	
Vuosimalli	
Väri	
Rekisterinumero	
Vakuutusyhtiö	
Vakuutusnumero	
Kuva liitteenä	

Matkasuunnitelma

Maa	
Kaupunki	
kohdealue	
Lennot meno/paluu / välilaskut	
Majoituksen nimi	
Majoituksen osoite	
Majoituksen puhelinnumero	
Majoituksen fax numero	
Majoituksen sähköpostiosoite	
Majoituksen facebook nimi	
Yhdysenkilö matkakohteessa	
Yhdysenkilön puhelinnumero	
Matkakohteessa lähin Suomen/ Eu:n edustusto	
Edustuston puhelinnumero	
Edustuston sähköpostiosoite	
Edustuston fax numero	
Matkailusuunnitelma kohteessa - Mitä - Missä - Millä aikavälillä - Millä tavalla - Yhteistoimintatahot - Milloin yhteydenotto kotimaan ja kohdemaan yhdysenkilöön ja kuinka usein?	

- Ensisijainen yhteys, 1. varayhteys, 2. varayhteys	
--	--